

Manual de evaluare a competitivității regionale

**Realizat în cadrul proiectului GOF
„Romania - Building Regional Assessment Capacity
in Line with the Lisbon Agenda”**

**București
August 2007**

Acest material a fost realizat de o echipă GEA formată din: Liviu Voinea (coordonator), Valentin Cojanu, Laurian Lungu, Dumitru Sandu și Iulia Șerb.

Materialul a beneficiat de sprijinul Ambasadei Marii Britanii în România, în cadrul unui proiect GOF, finanțat de Foreign & Commonwealth Office. GEA mulțumește domnului Mircea Mocanu și doamnelor Carmen Răduț și Ilinca Bălan pentru sprijinul constant acordat pe parcursul derulării acestui proiect.

© GEA 2007

Grupul de Economie Aplicată (GEA)

Email: office@gea.org.ro

Website: www.gea.org.ro

CUPRINS

1. Agenda Lisabona: ce este și de ce este importantă	5
1.1. Obiectivele și relevanța Agendei Lisabona	5
1.2. Platforma regională europeană de monitorizare a Agendei Lisabona	6
2. Analiza competitivității regionale: proces și măsurare	10
2.1. Procesul de analiză a competitivității regionale	11
2.2. Modalități de cuantificare a competitivității regionale	15
2.3. Un exercițiu orientativ de cuantificare: potențialul antreprenorial al regiunilor din România	19
3. Matricea de evaluare a competitivității regionale: cui folosește și cum se procedează?	22
3.1. Cui folosește?	22
3.2. Selecția indicatorilor	22
4. Matricea „hard”	26
4.1. Indicatori economici	26
4.1.1. PIB/locuitor	26
4.1.2. Rata de creștere a PIB	27
4.1.3. Productivitatea muncii	28
4.1.4. Exporturile nete	29
4.1.5. Formarea brută de capital fix raportată la PIB	30
4.1.6. Venitul net pe cap de locuitor	30
4.2. Indicatori sociali	31
4.2.1. Dispersia ratelor regionale de ocupare	31
4.2.2. Ocuparea forței de muncă (total)	33
4.2.3. Ocuparea forței de muncă (femei)	33
4.2.4. Indicele speranței medii de viață	34
4.3. Indicatori tehnologici	35
4.3.1. Cheltuielile totale de cercetare dezvoltare	35
4.3.2. Populația ocupată în sectoare cu înaltă tehnologie	35
4.3.3. Educația terțiară cu specializare avansată în cercetare	36
4.4. Indicele de competitivitate regională	36

5. Matricea “soft”	39
6. Competitivitatea regională în România	42
6.1. Exemplu de calcul al matricei “hard” de competitivitate regională	42
6.2. Harta competitivității în Regiunea de Dezvoltare Centru - un exemplu de aplicare a matricei „soft”	47

1. Agenda Lisabona: ce este și de ce este importantă

1.1. Obiectivele și relevanța Agendei Lisabona

Agenda Lisabona este cel mai important proiect european de dezvoltare, este reflectarea gândirii strategice pentru economie și societate la nivel comunitar. Gândită inițial pentru a ajuta Europa să devină „cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere” până în 2010, Agenda Lisabona a suferit în martie 2005, la jumătatea drumului, o revizuire prin care accentul a fost mutat pe creșterea economică bazată pe progres tehnologic și pe ocuparea forței de muncă. Sub presiunea lipsei de rezultate, Agenda Lisabona a fost reșapată, primind ceea ce a fost numit „un nou start” (Comisia Europeană, 2005).

Noua Agendă Lisabona urmărește acum trei obiective majore:

- să promoveze creșterea economică bazată pe cunoaștere și inovare;
- să facă din Europa un loc mai atractiv pentru investiții și muncă;
- să ofere locuri de muncă mai multe și mai bune.

Activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare, parte acum a priorității de creștere economică bazată pe cunoaștere și inovare, a rămas cea mai cunoscută componentă a Agendei Lisabona, și principala acțiune-cheie a Agendei Lisabona, căreia îi este atașată cea mai cunoscută dintre țintele concrete ale Agendei, și anume angajamentul luat de țările membre UE¹ de a cheltui din bugetul public 1% din PIB pentru cercetare-dezvoltare, și de a facilita cheltuieli private pentru cercetare-dezvoltare de 2% din PIB. Dar Agenda Lisabona nu se mai referă doar la cercetare-dezvoltare-inovare. A te dezvolta în linie cu obiectivele Agendei Lisabona înseamnă a asigura o creștere economică durabilă și un nivel mai bun de ocupare al forței de muncă.

Este oare Agenda Lisabona relevantă pentru România, o economie mult diferită structural decât economiile țărilor din zona euro? Sunt multe argumente în favoarea relevanței Agendei Lisabona pentru România, dintre care vom enumera doar câteva:

- Investiția în educație și cercetare este un pilon important al creșterii economice sustenabile care să permită reducerea decalajelor față de media UE. Pe de o parte, investiția în cercetare poate duce la creșterea valorii adăugate a produselor locale, și astfel la reducerea deficitului comercial. Pe de altă parte, accesul la educație și la cunoaștere stimulează comportamentul de economisire și investire (opus consumerismului) și crește mobilitatea forței de muncă în interiorul țării.

- Investiția în inovare poate contribui la trecerea României către o nouă paradigmă de dezvoltare economico-socială, prin creșterea competitivității și trecerea de la economia bazată

¹ Angajament asumat și de România prin Tratatul de Aderare;

pe factori întâi la economia bazată pe investiții și apoi la economia bazată pe cunoaștere.

- Politicile de incluziune socială și de creștere a ocupării și a calității locurilor de muncă pot contribui la reducerea înclinației către emigrație.

- Consolidarea pieței unice interne, unul din principiile Agendei Lisabona, este de importanță vitală pentru România, țară nou intrată în UE, care are încă probleme de adaptare la cerințele și standardele pieței unice interne.

Nu este intenția noastră de a dezbate aici ritmul în care Uniunea Europeană, pe ansamblu, sau România în special, reușesc să se apropie de țintele Agendei Lisabona. La nivelul indicatorilor structurali am făcut acest exercițiu în rapoartele anuale GEA privind România și Agenda Lisabona². În ce privește capacitatea instituțională, Voinea și alții (2006) au făcut analiza designului instituțional necesar pentru succesul Agendei Lisabona³.

Pentru a nu rămâne însă la un nivel abstract, și pentru a crește nivelul de responsabilizare al actorilor sociali implicați în implementarea Agendei Lisabona, este important să trecem de la planul național la cel regional, și eventual sub-regional. Performanța privitoare la Agenda Lisabona diferă mult nu doar de la o țară la alta, ci și în interiorul aceleiași țări, de la o regiune la alta. Agenda Lisabona este în fapt o agendă de dezvoltare echilibrată, este practic strategia post-aderare a României. Pentru ca România să se dezvolte echilibrat în linie cu Agenda Lisabona, regiunile trebuie să fie primele care să înțeleagă, să preia și să implementeze obiectivele și instrumentele Agendei Lisabona.

Uniunea Europeană a înțeles aceasta și, prin Comitetul Regiunilor, a pus în practică un mecanism deocamdată voluntar, din care România încă nu face parte, de monitorizare a Agendei Lisabona la nivel regional (vezi secțiunea următoare). Este ceea ce ne propunem să facem și noi, cu mijloace științifice proprii: un mecanism de monitorizare, comparare și evaluare a competitivității regionale în linie cu Agenda Lisabona; un mecanism repetitiv, ușor de folosit și replicat de către actorii regionali, cu precădere dar nu numai de către Agențiile de Dezvoltare Regională.

Agenda Lisabona trebuie înțeleasă, și transformată dintr-o strategie abstractă a UE într-un obiectiv măsurabil al fiecărei regiuni, în competiție cu ea însăși și cu celelalte regiuni.

1.2. Platforma regională europeană de monitorizare a Agendei Lisabona

Ca reprezentant al autorităților locale și regionale la nivelul Uniunii Europene (UE), Comitetul Regiunilor (CR) (<http://www.cor.europa.eu/en/index.htm>) a preluat în 2005 inițiativa de a examina modul în care acestea se implică și sunt implicate în elaborarea la nivel național a

² Ultima ediție a fost publicată în Noiembrie 2006. Ambasada Marii Britanii a oferit sprijin pentru apariția primelor 2 rapoarte;

³ În studiul de impact nr. 4, din cadrul colecției PAIS 3, publicată de Institutul European din România;

Programelor Naționale de Reformă (PNR) – componentă critică a Agendei Lisabona – și a Cadrului Național Strategic de Referință (CNSR) – componentă critică a gestionării fondurilor structurale. Răspunsurile primite în 2006 de la un număr de 65 de autorități au arătat că 47% dintre acestea sunt satisfăcute de panificarea legată de CNSR, dar numai 14% față de procesul de elaborare a PNR⁴.

O primă consecință a acestor inițiative a fost lansarea unei Platforme de Monitorizare a [Agendei] Lisabona (PML) cu două componente:

- Componenta web – instrument operațional al autorităților regionale care include și folosește informații privind date regionale detaliate, un centru de documentare și forumuri interactive prin intermediul cărora se schimbă informații (de ex. bune practici) privind Agenda Lisabona.
- Componenta de ateliere de lucru cu participanții.

PML a fost instituită printr-o solicitare tip chestionar adresată în mai 2006 și a devenit operațională din noiembrie 2006. Prin această Platformă, autoritățile locale sunt invitate să participe la procesul de examinare a Agendei Lisabona. A răspuns în această primă fază un număr de 140 autorități locale și regionale, în timp ce autoritățile din România și Bulgaria vor fi considerate pentru faza următoare a apelului.

Partea științifică a acestui proiect constă într-un sistem de clasificare econometric a regiunilor în 11 grupe în funcție de anumite caracteristici socio-economice așa cum sunt ele cuantificate de indicatorii EUROSTAT⁵. Urmează o succintă prezentare a acestor indicatori, precum și a tipologiilor regionale care au rezultat. De remarcat că majoritatea datelor au fost disponibile cel mai recent la nivelul anului 2003.

• Indicatori de analiză

1. Produsul intern brut pe locuitor
2. Șomajul pe termen lung, ca % din total șomaj
3. Servicii de înaltă tehnologie, ca % din ocupare
4. Educație universitară, ca % din populație care a absolvit universitatea
5. Lucrători în sectorul de cunoștințe, ca % din populație care are o licență în domeniul științei și tehnologiei și lucrează în sectorul de cercetare
6. Cheltuieli publice cu C&D, ca % din PIB

⁴ Aceste informații și următoarele din această secțiune se bazează pe Committee of the Regions, “Horizon 2010 - Local and Regional Authorities for Growth and Jobs”, CoR Lisbon Monitoring Platform, CdR 365/2006 fin, October 2006, disponibil la <http://lisbon.cor.europa.eu/Docs/showDoc.php?idD=59>;

⁵http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1133,47800773,1133_47802558&_dad=portal&_schema=PORTAL;

7. Densitatea populației
8. Valoarea adăugată în industrie, cota industriei de prelucrare în total valoare brută adăugată
9. Valoarea adăugată în servicii, cota serviciilor în total valoare brută adăugată
10. Servicii guvernamentale, ocuparea în administrație publică ca % în total ocupare
11. Industria de prelucrare de înaltă tehnologie, ocuparea din industria de înaltă și medie tehnologie ca % în total ocupare
12. Cercetarea - Dezvoltarea din mediul de afaceri, cheltuieli pentru C&D din mediul de afaceri ca % din PIB
13. Lucrători de cercetare, ca % din populație care lucrează în sectorul de cercetare
14. Valoarea adăugată în agricultură, cota agriculturii de prelucrare în total valoare brută adăugată
15. Formarea continuă, ca % din populația adultă înscrisă recent la programe de calificare
16. Tinerețe, ca % din populația sub 10 ani
17. Activitatea femeilor, ca % din totalul categoriilor de vârstă

• Tipologia regională

1. *Platforme ale industriei de prelucrare*: economii regionale care depind preponderent de industria de prelucrare. Localizări principale în Cehia, Ungaria și una dintre regiunile din Slovacia.

2. *Coeziune orientată spre terțiar*: Activități orientate în principal către servicii, iar nivelul PIB/locuitor este de regulă scăzut. Localizări principale în Polonia, Spania și Ungaria.

3. *Știință și servicii*: Arii urbane care servesc ca centre naționale pentru serviciile de afaceri, administrare guvernamentală, institute publice de cercetare și universități. Localizări importante mai ales în capitale, precum Madrid, Varșovia, Lisabona, Budapesta și Atena.

4. *Tehno-central*: Sunt caracterizate printr-o pondere importantă a industriei de prelucrare bazată pe înaltă și medie tehnologie. Localizări mai ales în centrul UE, în Germania, Franța și Italia.

5. *Ocupare înaltă*: Regiuni care sunt capabile să ofere locuri de muncă pe o scară largă – pentru tineri, femei și pe termen lung. Localizări mai ales în Marea Britanie, Olanda, Suedia, Austria și Finlanda.

6. *Experiență și calificări*: Pondere importantă a populației cu educație universitară, dar capacitate mică de a sigura o dinamică semnificativă a ocupației. Localizări importante în Germania de Est și Spania, dar și în capitalele din România și Bulgaria.

7. *Accesiune*: Toți indicatorii se află la nivel joase sau cel mult medii. Șomajul pe termen lung se distinge față de celelalte regiuni. Cuprinde zone în principal din Bulgaria și România.

8. *Periferie și rural*: Folosirea tehnologiei în mediul privat înregistrează scoruri reduse, iar densitatea populației. Cele mai multe regiuni se află în Grecia, Spania, Portugalia și un grup restrâns din Estonia și Finlanda.

9. *Servicii guvernamentale*: Servicii urbane și ocuparea în administrația publică

excelează, în schimb șomajul este o mare problemă; nivelul pe locuitor al PIB-ului este la media UE. Localizare predominantă în sudul Italiei, dar și Malta, Spania și Irlanda de Nord.

10. *Zona de înaltă tehnologie germană*: Aici se includ renumite regiuni ale industriei prelucrătoare de înaltă tehnologie din Bavaria și Baden-Württemberg. Excelează printr-o foarte înaltă productivitate a muncii, deși perspectivele ocupaționale sunt relativ critice. Creșterea PIB-ului pe locuitor a fost cea mai mică din cele 11 grupări.

11. *Centre dinamice*: Principala caracteristică sunt marile aglomerări urbane, cu o densitate a populației foarte mare, dar și nivele ridicate ale productivității sau PIB-ului pe locuitor. Cercetarea mediului de afaceri sau industria prelucrătoare bazată pe tehnologie înaltă se pot afla la nivele relativ scăzute.

Vom folosi și noi în matricea de evaluare a competitivității regionale atât indicatori „hard” (date statistice) cât și indicatori „soft” (informații obținute prin sondaj), asemeni PML. Dar nu vom agrega acești indicatori într-unul singur, și vom avea alte unități de analiză, sub-regională și locală, pentru partea de chestionar. Vom folosi de asemenea nu lista scurtă de 17 indicatori cheie, ci vom selecta indicatori structurali dintr-o paletă mai largă (între care și unii indicatori din PML), pentru a permite actualizarea indicilor astfel construiți cu date disponibile la nivel regional în România, cât mai recente. Dar PML este o inițiativă semnificativă, și vom încerca să facilităm introducerea unor regiuni din România în acest sistem de monitorizare, prin creșterea gradului de cunoaștere al acestui sistem în România. Matricea noastră de evaluare a competitivității regionale are destule asemănări cu PML, dar nu se suprapune acesteia, ci este un instrument complementar, și deocamdată mai ușor de folosit și poate mai adaptat necesităților regiunilor României în contextul actual de dezvoltare.

2. Analiza competitivității regionale: proces și măsurare

Accentul pus pe importanța *competitivității regionale* a crescut în ultima vreme din ce în ce mai mult în forță și amploare. De la primele rapoarte UE despre competitivitate care au semnalat tendințe îngrijorătoare în ceea ce privește avantajul competitiv atât în context global, cât și local, până la actualele linii directoare strategice ale Comunității care dau prioritate competitivității regionale, subiectul a ajuns “cap de afiș” la nivelul formulării politicilor europene. Noua Agendă Lisabona cere ca “UE să-și mobilizeze toate resursele naționale și comunitare corespunzătoare – inclusiv politica de coeziune socială” și spune răspicat că o mai puternică asumare a obiectivelor de la Lisabona este posibilă numai prin implicarea actorilor locali și regionali, precum și a partenerilor sociali (Comisia Europeană, 2005).

Distribuția regională a surselor de dezvoltare este strâns legată de capacitatea localnicilor de a utiliza eficient anumiți factori comuni importanți ai inițiativei antreprenoriale. Unele evoluții regionale se explică printr-un potențial antreprenorial emergent, independent de anumite clișee geografice sau de altă factură deterministă.

Apariția unor noi perspective asupra creării avantajelor competitive la nivel național scoate clar în evidență rolul factorilor locali și ai inițiativei economice în dezvoltarea economică generală a unei țări prin construcții conceptuale, cum ar fi aglomerările sau districtele industriale, rețelele de inovație sau centrele de competențe. În același timp însă, avem o ofertă redusă de analize empirice care să studieze sistematic relația dintre inițiativele economice și dezvoltarea economică locală (OCDE, 2003: p. 10; p. 13).

Mediul regional este modelat de trei mari grupe de factori care influențează spiritul antreprenorial, mai exact, factori specifici macro-climatului, micro-climatului și factori specifici fiecărui individ în parte. Macro-climatul unei întreprinderi de afaceri este caracterizat de indicatori care pun în evidență aspecte precum infrastructura regională, nivelul de cultură regional, situația economică sau sistemele politice. Toți acești factori sunt însă interpretați în mod diferit și astfel, factorii micro-climatului din “lumea” întreprinzătorului sunt reprezentați printr-o varietate infinită de modalități de a percepe realitatea înconjurătoare. Din aceste motive, reacțiile sale, viziunea, strategia, maniera de a acționa, eficiența și, evident, succesul sunt în mare parte rezultatul factorilor micro-climatici benefici inițiativei antreprenoriale. Printre alte categorii de factori specifici antreprenorului se numără vârsta, sexul, starea civilă, nivelul de educație; acești factori pot descrie intensitatea inițiativei sale latente sau evoluția celei deja manifeste.

Eșafodajul teoretic combină din ce în ce mai mult aspectele macro ale politicilor industriale cu aspectele regionale ale economiei aglomerărilor industriale. Într-un raport al Comisiei Europene

(2002), experții UE se întreabă dacă nu cumva politica aglomerărilor industriale nu este “vârful de lance” al obiectivului de referință al UE, acela de a deveni regiunea cea mai competitivă din lume până în 2010. Același studiu oferă amănunte care sunt mai rar întâlnite în textele de economie obișnuite: inițiativele menite să genereze noi afaceri au fost distribuite în mod egal între localitățile urbane medii și mari pe de o parte și între așezările rurale și orașele mici pe de altă parte (Comisia Europeană 2002: p. 21). Aceasta este o dovadă *prima facie* privind existența unor condiții propice dezvoltării, care sunt legate mai curând de economia regiunii decât de influențe superioare intrinsece, fie ele de natură istorică, psihologică sau de altă factură.

Dincolo de preocupările academice, se poate observa o reorientare a publicului către acest gen de probleme. De exemplu, dacă rapoartele anuale UE despre competitivitate s-au concentrat la început numai asupra comparației UE cu „omologii” săi evoluți, ultimele rapoarte arată nevoia de a extinde la nivel național⁶ analiza referitoare la implicațiile politicilor competitive. Mai precis, aceasta înseamnă că politica competitivității regionale joacă un rol nou, sporit prin accentul asupra regiunilor care se bucură de cele mai mari creșteri de competitivitate. În același timp, nivelul regional al analizei transcende și granițele naționale, atrăgând atenția asupra modului în care capacitatea de producție este realocată în zona europeană extinsă, datorită, în special, creșterii producției industriale în acele domenii în care pot fi obținute economii de scară semnificative (interne sau externe).

2.1. Procesul de analiză a competitivității regionale

Indiferent de definiție, competitivitatea este legată de obicei de rezultate tangibile, cum ar fi creșterea continuă a productivității, salarii reale și nivel de trai ridicate, și procese inovatoare cu efecte de antrenare. Condițiile necesare studiului competitivității la nivel național pot fi comune cu cele necesare analizei la nivel regional, deși, în ultimul caz, constrângerile uzuale – apartenența la o uniune monetară, mobilitatea factorilor de producție, bariere comerciale, absorbția șocurilor macroeconomice – sunt incomparabil mai relaxate. În același timp, ar trebui luată în considerare și relația reciprocă, în special relativ la comportamentul de cooperare pe plan internațional.

Dacă este necesară, totuși, o definiție, competitivitatea regională poate fi definită ca fiind abilitatea unei regiuni și, deci, a autorităților ei publice, de a-și menține baza locală de firme și forța de muncă calificată și de a atrage investiții străine (responsabilitatea socială corporativă și IMM-urile). În consecință, caracteristicile sale competitive se bazează, deși nu în mod exclusiv, pe următoarele:

- Calitatea infrastructurii

⁶ Toate rapoartele UE referitoare la competitivitate se pot găsi la: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/;

- Calitatea generală a mediului
- Calitatea centrelor de cercetare și inovare a regiunii
- Capacitatea de a reține și de a atrage resurse umane calificate
- Fiscalitatea
- Costul și calitatea forței de muncă

Cadrul uzual de analiză utilizează concepte provenind din:

- Economia neoclasică, ce consideră ca factori cheie capitalul uman și capitalul fizic
- Noua teorie a creșterii, care accentuează faptul că acumularea de cunoștințe ar putea genera randamente din ce în ce mai mari; în acest caz, cunoașterea se măsoară prin calificarea forței de muncă, cum ar fi nivelul de educație sau investițiile în educație ori prin măsurarea cheltuielilor cu cercetarea-dezvoltarea (C-D)
 - Analiza costurilor, care se referă în principal la costul unitar al mâinii de lucru
 - Efectele localizării/specializării, care țin cont de faptul că aglomerarea industrială într-o anumită zonă geografică este rezultatul echilibrului unor forțe opuse (centripete și centrifuge)

Baza analitică a competitivității regională nu poate neglija (Hoover și Giarratani) o serie de aspecte esențiale precum cauzele creșterii, structura, convergența și controlul asupra dezvoltării regionale:

1. *Cauze ale creșterii.* De ce unele regiuni se dezvoltă mai repede decât celelalte? Care sunt principalii factori inițiatori responsabili și prin ce procese operează aceste cauze? Ce rol joacă schimburile comerciale inter-regionale, migrația și investițiile în transmiterea efectelor de antrenare ale dezvoltării de la o regiune la alta?

2. *Structura.* Care este legătura dintre structura economică regională și creșterea economică? Ce tipuri de structuri au ca rezultat creșterea economică sau invers? Ce schimbări de ordin structural sunt asociate cu creșterea economică?

3. *Convergența.* De ce este convergența atât de vizibilă? Este aceasta universală și inevitabilă sau este supusă schimbărilor de trend?

4. *Controlul asupra dezvoltării regionale.* Poate fi dezvoltarea regională modelată prin politici și strategii? Dacă da, care sunt obiectivele ușor de susținut și strategiile adecvate?

Economiștii sunt pe deplin conștienți însă de faptul că, cel mai adesea, între competitivitate și creștere nu există o corelație directă, de unde să rezulte că o creștere mai mare este echivalentă cu îmbunătățirea competitivității. Tocmai din acest motiv, analiza evoluțiilor în curs trebuie să fie atent întreprinsă pe acest fundal teoretic. În acest sens, UE aduce unele clarificări capitale pentru înțelegerea obiectivelor oricărei inițiative referitoare la competitivitate: “Scopul noilor obiective de competitivitate regională și ocupare este de a **anticipa și promova transformarea economică** prin îmbunătățirea competitivității și creșterea atractivității regiunilor UE”. (Comisia Europeană, 2005: p. 90)

Exista o tendință bine definită (Comisia Europeană, 2003: p. 131) de a lega conceptul de competitivitate regională de acele împrejurări ale activităților economice care împing spre

aglomerare industrială într-un număr limitat de zone, cu perimetre clar delimitate. De obicei, aglomerările industriale sunt asociate cu o performanță economică superioară, cum ar fi:

- Servicii financiare la Londra și pe Wall Street
- Industria modei la Paris și Milano
- Industria de divertisment la Hollywood
- Produse chimice în zona Basel
- Producția de filme în zona Buftea

Înțelegerea *noii geografii economice* oferă datele de bază pentru formarea economiei bazată pe aglomerare (aglomerări industriale):

- Concentrarea activităților economice depinde de forțele de dispersie și de concentrare
- Când costurile de tranzacție sunt foarte mari, industriile se vor vedea nevoite să se dezvolte pe plan local
- Când costurile de tranzacție sunt foarte mici, input-urile necesare pot fi distribuite în zonele care înregistrează costuri maxime cu factorii de producție
- Aglomerările industriale consolidează forța de atracție relativă a economiilor regionale

Observarea unor diferite exemple de dezvoltare regională arată că noțiunile, cunoștințele necodificate (tacite, informale) joacă un rol crucial în punerea bazelor oricărei forme de economie locală/regională. Această formă tacită de cunoaștere este remanentă deoarece împrumută din modelele locale de dezvoltare și este astfel transmisă cel mai bine prin interacțiunea dintre indivizi. Vecinătatea geografică este importantă deoarece capitalul social – reprezentarea standard a cunoștințelor tacite ca factor de producție – configurează în mod unic o regiune din punct de vedere al condițiilor intrinsece pentru evoluția competitivă.

Avantajul regional are 2 dimensiuni:

- Tradițional vs. bazat pe știință – succesul concurențial este caracteristic de-a lungul domeniilor tehnologice
- Local vs. global – exemplele de aglomerări regionale transnaționale includ:
 - Grupul industriei de sticlă din Austria Superioară (A), Bavaria (D) și Boemia (Republica Cehă)
 - Gruparea industriei textile din Austria de Jos (A) și Boemia (Republica Cehă)
 - Grupul tehnic din Styria (A) și Slovenia
 - “Valea Dommel” la granița belgiano-olandeza este format din grupări regionale de firme din domeniul high-tech și organizații specifice economiei cunoașterii.

Agglomerările industriale sunt concentrări geografice de companii inter-relaționate, furnizori specializați, prestatori de servicii, companii din industrii înrudite și instituții asociate (de exemplu: universități, agenții de standardizare și asociații comerciale) din anumite domenii care concurează, dar și cooperează (Porter). Din această definiție rezultă că o reprezentare

tipică a economiilor caracterizate prin aglomerări industriale poate fi descrisă simultan de următoarele:

- activități economice *concentrate într-un anumit spațiu*
- *masa critică* de agenți economici
- agenți economici *specializați*
- *agenți economici multipli*, care se adresează mai multor piețe
- strategii de *competiție și cooperare* care implică toți participanții
- *adaptarea în timp* a diferiților agenți economici care sunt interconectați prin intermediul grupării industriale

Succesul competitivității regionale se bazează pe factori ca:

- **Aglomerările industriale și productivitatea**

Accesul la input-uri și angajați specializați

Accesul la informație

Complementarități

Accesul la instituții și la bunuri publice

Stimulente și măsurarea performanței

- **Aglomerările industriale și inovația**

Nevoile noilor cumpărători

Noi posibilități tehnologice, de producție sau de distribuție

Capacitatea de a acționa rapid pe baza acestor elemente

- **Aglomerările industriale și formarea de noi firme**

Barierele de intrare pe piață sunt mai mici decât oriunde altundeva

O mai bună informare asupra oportunităților

Comaniile observă mai ușor nișele/segmentele neacoperite în materie de produse, servicii sau furnizori și le pot deservi

O primă de risc a capitalului mai scăzută

O piață locală semnificativă

Barierele de ieșire de pe piață pot fi și ele mai mici

- **Concurența și cooperarea în interiorul aglomerărilor industriale**

Relații verticale (cele cu furnizorii și compărătorii)

Diseminarea de informații ce pot contribui la elaborarea de noi produse și procese sau obținerea de câștiguri printr-o mai bună coordonare a activității

Relații orizontale (cele cu competitorii direcți)

Efectul de compensare între accesul la un volum mai mare de resurse pe de o parte și potențiala pierdere a proprietății intelectuale sau apariția unor concurenți mai redutabili pe de altă parte.

Analiza aglomerărilor industriale trebuie să devină parte integrantă din evaluarea competitivă, alături de analiza companiilor și a industriei. Întrebarea corectă pe care trebuie să și-o pună companiile nu este dacă să concureze sau să coopereze, ci mai degrabă pe ce planuri să concureze și pe ce planuri să coopereze.

Desigur, există și obstacole pe drumul spre dezvoltarea regională bazată pe aglomerări industriale, în principal din cauza aglomerărilor industriale sclerotice (prea multe firme mici) și a pragului tehnologic (limita inferioară a tehnologiei de vârf).

2.2. Modalități de cuantificare a competitivității regionale

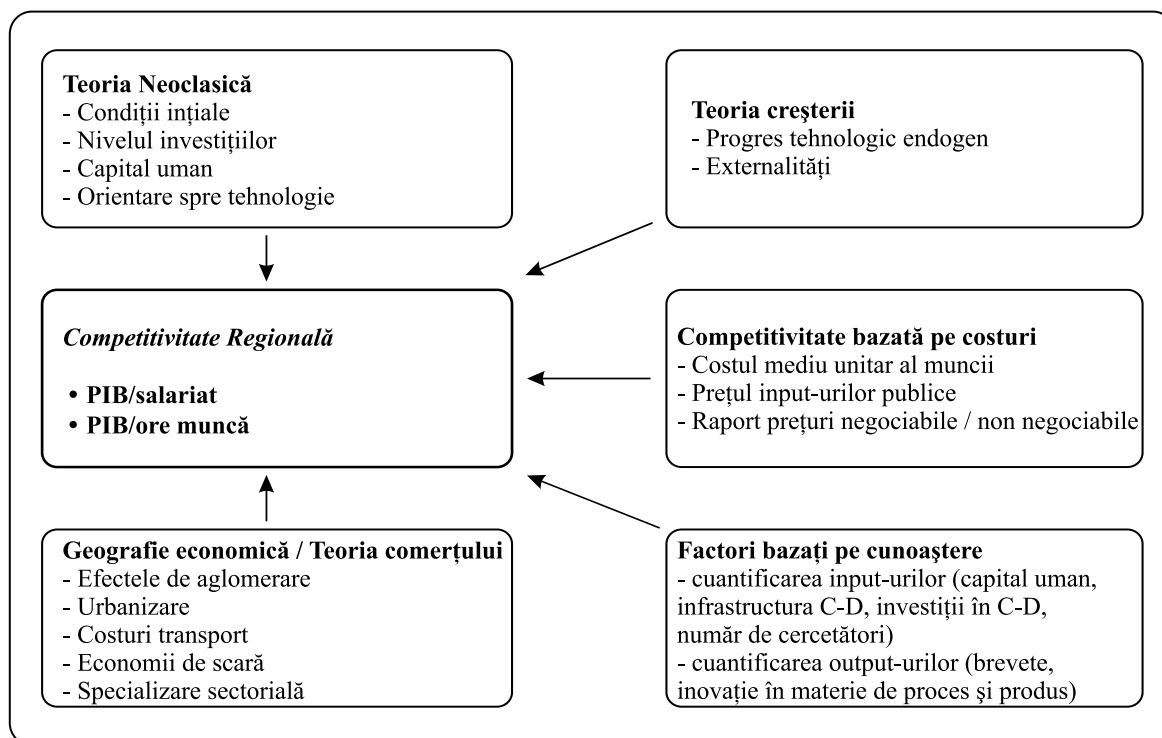
Această secțiune abordează modurile de măsurare a competitivității regionale și a principalilor săi determinanți. Deși nu există o definiție universal acceptată a competitivității regionale, acest concept încearcă să măsoare nivelul de prosperitate economică al regiunilor. Acest lucru este realizat de obicei prin construirea unui set de indicatori și, apoi, prin compararea rezultatelor pe regiuni cu scopul de a cuantifica gradul de succes obținut de fiecare regiune în parte. Utilitatea acestui exercițiu constă în a vedea dacă acești factori fundamentali ai succesului pot fi aplicați și în altă parte, în speță în regiunile mai slab performante.

Deși atât studiile teoretice, cât și cele empirice au dat naștere unor serii de indici care evaluează competitivitatea unei regiuni, într-o primă fază, trebuie găsit răspunsul la câteva întrebări, și anume:

- Care sunt determinanții dezvoltării regionale ?
- Care sunt cei mai potriviți indicatori pentru a descrie nivelul de dezvoltare regională?
- Ce implicații au acești indicatori asupra relației de cauzalitate?
- În ce măsură disponibilitatea datelor face posibile analize regionale în termeni comparabili?

Literatura de specialitate sugerează existența unei diversități de factori generali care influențează competitivitatea (ilustrați alături). De exemplu, teoria neoclasică scoate în evidență importanța capitalului fizic și uman, presupunând că influențele tehnologice sunt exogene. Pentru a remedia ipoteza *ad hoc* a influențelor tehnologice exogene, teoria creșterii a inclus tehnologia în sistem ca factor endogen, sugerând că acumularea de cunoaștere poate genera randamente crescătoare – așa cum sunt cele generate de acumularea capitalului uman, de pildă. O altă ramură a teoriei economice a încercat să explice competitivitatea regională folosind o altă abordare, cea a concentrării geografice.

Figura 2.1. Teorii ale competitivității regionale

Sursa: Adaptare după *European Competitiveness Report*, 2003.

Competitivitatea pe bază de costuri este un alt posibil mod de evaluare a competitivității regionale. Teoriile economice care pun accentul pe costuri sunt: teoria lui Ricardo a avantajului comparativ sau teoria Heckscher-Ohlin. Costul mediu unitar (CMU) este o metodă mai directă de a măsura cât de costisitoare este producția într-o anumită regiune. CMU este definit ca fiind raportul dintre costurile cu forța de muncă și unitatea de producție. Aici, numărătorul cuprinde atât salariul brut, cât și costurile indirecte pe salariat. În consecință, CMU mai mari implică o scădere a competitivității. Aceasta crește atunci când costurile cu mâna de lucru cresc mai rapid decât productivitatea.

Evident, diverse teorii ar necesita utilizarea de indicatori diferiți. Cu toate acestea, în practică, unii indicatori ar putea conține informații similare. Așadar, pentru a evalua competitivitatea unei regiuni, provocarea stă în selectarea indicatorilor celor mai relevanți, cu putere explicativă maximă.

Există și alți factori care pot afecta competitivitatea, însă aceștia nu pot fi ușor aproximați cantitativ. În această categorie se încadrează și multe din politicile guvernamentale, precum indicatorii care măsoară gradul de implicare în operațiuni cu capital de risc, ratele de înregistrare ale firmelor, precum și prezența aglomerărilor industriale high-tech. Cu toate acestea, asemenea trăsături pot fi examinate pentru a observa dacă sunt prezente în caracteristicile acelor regiuni

care le ilustrează. În plus, alți factori precum structura pe sectoare, investițiile sau gradul efectelor de antrenare sunt importante în a evalua competitivitatea unei regiuni. Empiric vorbind, cele mai prospere regiuni dețin o cotă mare din piața serviciilor, de obicei peste 70%, dar succesul lor tinde să depindă de tipul serviciului predominant. De exemplu, turismul nu este asociat cu niveluri extrem de mari de productivitate. Investițiile măsoară variația stocului de capital a unei economii regionale și este un indicator important al viitoarei performanțe în materie de producție.

Cu toate că indicatorii sunt necesari în a evalua competitivitatea unei regiuni, de cele mai multe ori aceștia sunt calculați individual. Crearea unui indice compozit la nivel local sau regional – care să cuprindă informația conținută de mai mulți indicatori diferiți – ar reprezenta un pas înainte. La aceasta dată există câteva organizații care calculează astfel de indici, aceștia fiind prezentați mai jos:

- Indicele Forumului Economic Mondial (FEM) – Raportul Competitivității Globale, 1999. Până în prezent, aceasta este una dintre cele mai elaborate tentative de a construi un indice compozit al competitivității. A fost conceput pe bază de input-uri din Porter (1999). Indicele se bazează pe date cantitative și calitative clasificate în opt grupuri, dintre care primele reprezintă 75%. Mai mult de atât, Indicele FEM atribuie următoarele ponderi pentru fiecare dintre indicii de clasificare ale celor opt grupuri: deschidere externă, finanțe, guvernare și forță de muncă, câte 1/6 fiecare, infrastructură și tehnologie, câte 1/9 fiecare, management și instituții, câte 1/18 fiecare. Ponderile sunt alese prin regresie, având în vedere coeficientul de corelare cu creșterea economică pe cap de locuitor.

- Modelul trifactorial (Huggins, 2003) este un indice compozit care cuprinde date disponibile la nivel local, regional și național. Indicele se bazează pe trei componente: input-uri, output-uri și rezultate. Variabilele utilizate pentru a construi indicele compozit – și ponderile aferente trecute în paranteze – sunt următoarele:

- a) densitatea firmelor măsurată ca număr al companiilor pe cap de locuitor (0,111). Aceasta măsoară dezvoltarea potențială de noi întreprinderi;
- b) ponderea firmelor bazate pe cunoaștere măsurată ca procent al acestui tip de firme din numărul total al firmelor (0,111);
- c) PIB-ul pe cap de locuitor măsoară impactul istoric al competitivității (0,333);
- d) câștigurile medii, cele ridicate fiind de obicei un indicator al gradului ridicat de competitivitate (0,166);
- e) procentul activităților economice, care măsoară modul de utilizare a capitalului uman dintr-o regiune (0,111);
- f) șomajul (0,166).

Huggins (1999) calculează un astfel de Indice al Competitivității pentru toate regiunile din Marea Britanie, operând cu diferite sisteme de alocare a ponderilor care ar putea influența

punctajele și ierarhia indicelui. Rezultatele autorului sunt oarecum încurajatoare prin aceea că diferitele sisteme de alocare a ponderilor nu schimbă semnificativ ierarhia indicelui.

• Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI). ONUDI realizează un tabel compus din două nivele ierarhice⁷:

1) Un indice de competitivitate al performanței industriale pe baza a patru factori și 2) Un top al economiilor pe baza celor cinci principali factori ai performanței industriale, și anume: cunoașterea, deschiderea unei economii, sistemul financiar, guvernarea și sistemul politic. Toți acești cinci factori sunt obținuți prin analiza⁸ multivariată dintr-un set inițial de 29 indicatori relevanți. Din cei cinci indicatori, cel referitor la cunoaștere este de departe cel mai important și cuprinde variabile care sunt în strânsă corelație cu formarea, răspândirea și utilizarea cunoștințelor, cum ar fi C-D și inovația sau managementul calității și educația. Deschiderea unei economii cuprinde indicatori care se referă la tranzacțiile de import și la influxurile de ISD. Indicatorul ce vizează sistemul financiar se referă la aspecte cum ar fi capitalizarea pieței, riscul de țară și accesul la credite.

• Topul Raportului de Dezvoltare realizat de către Corporația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor, care generează trei indici:

a) Indicele Performanței care măsoară următoarele: rata de angajare, veniturile și calitatea muncii, echitatea (în raport cu venitul), calitatea vieții, eficiența resurselor și câteva trend-uri (indicatori de tendințe) care măsoară schimbările survenite într-un set de variabile.

b) Indicele Vitalității Afacerilor, compus din indicatori care reflectă competitivitatea afacerilor existente, energia antreprenorială și indicatorii de tendințe.

c) Indicele Capacității de Dezvoltare, care include informații referitoare la resursele umane, financiare și de infrastructură, activele cu potențial de inovare/inovatoare, locațiile de agrement și indicatorii de tendințe.

Scorurile sunt calculate după cum urmează:

- Datele brute sunt colectate pentru toți cei 68 de sub-indici ce compun indicatorii de mai sus⁹.

- Fiecare stat este ierarhizat individual de la 1 (cel mai bun) până la 50 (cel mai slab) din punctul de vedere al fiecărui sub-indice conform datelor brute obținute.

- Pentru a calcula atât punctajele indicelui, cât și pe cele ale sub-indicilor, se adună

⁷ Nivelele ierarhice sunt la nivel național. Totuși, disponibilitatea datelor face posibilă calcularea acestor indici și la nivel regional;

⁸ Analiza lansează ideea conform căreia un set complex de date poate fi redus la un număr mai mic de variabile complexe necorelate, fiecare reflectând o dimensiune specifică a variației totale a setului de date;

⁹ Fiecare dintre indicatorii menționați mai sus are mai mulți sub-indicatori, în număr total de 68. O definiție completă a acestora este oferită pe site-ul web al CFED, www.cfed.org. Indicii sunt calculați pentru regiunile SUA, prin urmare termenul "stat" este utilizat pe tot parcursul textului, explicând cum sunt calculate scorurile;

pozițiile relevante pe care se clasează fiecare stat în parte. Din nou, punctajele sunt ierarhizate de la 1 la 50.

- Statele care se clasează între locurile 1-10 primesc ‘A’, cele care realizează un punctaj cuprins între 11-20 primesc ‘B’, statele care se încadrează între 21-35 primesc ‘C’, cele care obțin un punctaj între 36-45 primesc ‘D’, iar statele cu punctaje între 46-50 primesc ‘F’.

- Când există o situație de egalitate, fiecare stat primește același loc (punctaj), iar următorul stat este notat ca și cum egalitatea nu ar fi avut loc. De exemplu, dacă două state au cel mai bun punctaj, fiecare este clasat pe locul ‘1’, iar următorul stat este clasat pe locul ‘3’.

2.3. Un exercițiu orientativ de cuantificare: potențialul antreprenorial al regiunilor din România

Această parte încearcă să arunce o privire asupra modului de funcționare a economiei reale cu ajutorul unor dovezi empirice legate de economia României. Pe acest fundal este propusă și apoi discutată o metodologie care pune în corelație dezvoltarea și spiritul antreprenorial. Date fiind anumite constrângeri, setul de date ales reflectă cea mai lungă listă posibilă de aspecte economice și social-culturale care corespund în mare influențelor pe care macro-climatul și micro-climatul le au asupra spiritului antreprenorial. S-a prelucrat un set de 33 de indicatori¹⁰ pentru toate cele 42 de județe/unități administrative regionale cu ajutorul unui soft de statistică, SPSS, folosind analiza/metoda cluster. Această metodă se bazează pe un algoritm specific ce optimizează gruparea județelor în funcție de similitudinile și diferențele dintre indicatorii selectați. Acest program grupează județele asemănătoare pe baza indicatorilor selectați, în timp ce cazurile particulare, care prezintă anumite caracteristici ce diferă semnificativ de restul cazurilor, apar separat.

Numărul “clusterelor”/grupurilor sau numărul zonelor similare a fost fixat la opt. Această

¹⁰ Locuitori pe km pătrat – **LOCKM**, Populație activă ocupată – **PAC**, Rata șomajului – **R-SOM**, Populație scolară în sistemul de educație pre-scolar – **PSPRS**, Populație scolară în sistemul de învățământ superior – **PSSUP**, Număr mediu de salariați – **NMS**, Număr mediu de salariați dintr-o industrie – **NMSI**, Număr mediu de salariați în construcții – **NMSCNS**, Număr mediu de salariați în comerț – **NMSCOM**, Număr mediu de salariați în hoteluri și restaurante – **NMSHR**, Număr mediu de salariați în transport, depozitare și comunicații – **NMSTDC**, Număr mediu de salariați în servicii financiare – **NMSIF**, Număr mediu de salariați în tranzacții imobiliare și alte servicii – **NMSTIAS**, Salariu net mediu nominal lunar – **CSMNL**, Unități locale active în industrie, construcții, comerț și alte servicii – **ULAICCS**, Cifra de afaceri – **CA**, Investiții brute - **IB**, Salariați în activitatea de cercetare și dezvoltare la 1000 de salariați civili – **SACD**, Cheltuieli totale cu activitatea de cercetare și dezvoltare – **CTACD**, Număr total de biblioteci – **NTB**, Sportivi localizați – **SL**, Număr de spitale – **NS**, Număr de paturi în spitale – **NPS**, Rata criminalității (crime investigate de poliție la 10 000 de locuitori) – **R-CRIM**, Venit total al bugetul local – **TVBL**, Cifra de afaceri pe cap de locuitor - **CAPLOC**, Investiții brute pe cap de locuitor – **IBPLOC**, ULAICCS pe cap de locuitor – **ULAPLOC**, CTACD pe cap de locuitor – **CTACDLOC**, SL raportat la numărul de locuitori – **SLLOC**, NS raportat la populația totală – **NSPITLOC**, NPS raportat la populația totală – **NPSLOC**, TVBL pe cap de locuitor – **TVBLPLOC**;

opțiune este susținută de argumentul că există tot atâtea regiuni de dezvoltare și, prin această analogie, se poate observa cum se “descurcă” județele în această cercetare statistică în comparație cu amplasarea lor administrativă. Pe de altă parte, alte tipuri de diviziuni experimentate, de exemplu, în grupuri de câte 2, 4 sau 6, au dus frecvent la apariția multor grupuri reprezentate de câte un singur județ, ceea ce a degringolat într-o analiză prea puțin relevantă.

Concluziile includ observații asupra diverselor iterații bazate pe diferite combinații ale indicatorilor aleși, dar combinației care reunește întreg setul i s-a conferit o semnificație deosebită. În cele ce urmează ne vom referi doar la acest ultim caz.

Rezultatele încearcă să dezvăluie zonele de dezvoltare regională (districtele) cu un spirit antreprenorial dezvoltat, districtele care au un astfel de potențial și pe acelea care se află într-o situație critică, precum și să pună în contrast aceste rezultate mai nuanțate cu imaginea familiară a discrepanțelor dintre, de pildă, vestul avansat și estul sărac.

Mai întâi, trebuie observat că datele procesate scot la iveală un număr de județe/zone “izolate” - București, Argeș, Constanța, Mehedinți – care s-au singularizat din anumite motive. Cum era de așteptat, Bucureștiul a ieșit de departe în frunte cu rezultate pozitive pentru toți indicatorii, cu excepția ratei criminalității, în comparație cu restul țării. În ceea ce privește celelalte grupuri, acestea prezintă de obicei o combinație de caracteristici favorabile și mai puțin favorabile care necesită o interpretare de la caz la caz.

De exemplu, Constanța pare să aibă un mediu antreprenorial destul de bine conturat, dar ceea ce o deosebește de celelalte zone este un nivel foarte scăzut în materie de cercetare-dezvoltare. Datorită unui nivel de activitate deosebit de ridicat în două sectoare de servicii – turism și transport – care nu necesită mari investiții în dezvoltarea produsului, județul se poate clasa încă printre fruntașii clasamentului prin scorul său total.

Mai interesant, formarea unor grupuri de județe cu un nivel foarte bun de performanță – Brașov, Timiș, Cluj, Iași, Bihor, Bacău, Galați, Prahova, Mureș, Dolj – sugerează, în mod remarcabil, o distribuție egală a activității antreprenoriale pe întreg teritoriul țării.

Conform raționamentului metodologiei, aceste județe semnaleză cel mai înalt grad de dezvoltare antreprenorială. În acest context, trebuie făcute două observații.

În primul rând, acest grup conține un subnucleu alcătuit din Brașov, Timiș, Bihor, Cluj și Iași, care își păstrează caracteristicile după nenumărate iterații.

Pe baza comentariilor precedente, dacă adăugăm la grupul în discuție Bucureștiul, Argeșul și Constanța, putem să ilustrăm cu mai multă exactitate imaginea primului front de dezvoltare antreprenorială din România.

În al doilea rând, trebuie notat și faptul că mai multe județe din această grupare profită în mod disproporționat fie de prezența unei companii mari (de exemplu, Dolj - *Daewoo Automobile*, Galați - *Mittal Steel*, Argeș - *Renault*), fie a unei industrii pe măsură (Prahova - țitei).

Tocmai datorită acestor împrejurări devin destul de evidente limitele investigației statistice.

Există și alte câteva județe care manifestă un bun potențial pentru dezvoltare antreprenorială, dar care necesită sprijin prin programe adecvate. În județe precum Arad, Sibiu, Alba, Satu-Mare, Maramureș, Vâlcea, Gorj, Covasna, Harghita și Suceava, se dezvoltă un mediu încurajator pentru inițiativa economică printre ușoarele „sclipiri” din unele domenii și micile dezechilibre dintr-altele. Celelalte județe se regăsesc sub media națională sau cu mult sub aceasta la majoritatea indicatorilor semnificativi. În aceste cazuri vor fi necesare proiecte complexe pentru a le aduce la un nivel acceptabil de dezvoltare. O listă a județelor care au evoluat cel mai slab - Ialomița, Caraș-Severin, Giurgiu, Vrancea, Călărași, Dâmbovița, Vaslui, Botoșani – demonstrează că, cel puțin în ceea ce privește „coada” clasamentului, există o clară localizare a problemelor pe axa Sud - Sud - Est – Est.

O consecință importantă a analizei se referă la gradul puternic de interdependență între factorii economici și cei socio-culturali dintr-o regiune. În general, se poate observa faptul că județele cu un mediu economic favorabil prezintă și o situație socio-culturală pozitivă; relația se aplică și viceversa.

Aceste estimări conduc la rezultate similare concluziilor unor rapoarte care tratează același subiect (de exemplu, PNUD, 2004). Cu toate acestea, ele aprofundează discuția prin detectarea unor similarități dintr-un set mixt de influente asupra spiritului întreprinzător din regiunile românești. Concluziile vizează două zone de interes.

În primul rând, rezultatele oferă o perspectivă asupra dinamicii întreprinderii, aceasta putând fi împărțită la modul rezonabil pe trei arii de dezvoltare.

- Există un prim grup care prezintă un climat favorabil inițiativelor antreprenoriale, de la performanța în materie de afaceri la rețele de piață și infrastructura socială de suport.

- Apoi, există acele județe poziționate satisfăcător pentru a-și surclasa actualul nivel mediu de dezvoltare antreprenorială. Acestea dețin în mod cert avantaje importante ce trebuie exploatate pe mai departe, dar, în același timp, trebuie create condiții favorabile de diversificare a inițiativelor antreprenoriale regionale. Printr-o politică inadecvată, aceste zone cu potențial pot la fel de bine să involueze, tocmai acesta este și motivul pentru care acest caz necesită atenție specială.

- În final, ultima categorie de județe prezintă un număr atât de mare de eșecuri încât ele au devenit neatractive pentru dezvoltarea afacerilor.

În al doilea rând, intră pe undeva în tradiția intelectuală ideea că dezvoltarea regională trebuie să fie privita din prisma diferitelor uzanțe de afaceri, care favorizează anumite „mentalități”, în general, condiții inerent mai bune în anumite regiuni spre deosebire de altele. Într-adevăr, această investigație recunoaște existența unor practici diferite în materie de inițiative de afaceri regionale, dar capacitatea de demarare a unor afaceri prospere găsește mediu propice în orice regiune. Varietatea condițiilor și abilităților locale reprezintă materialul „brut” de dezvoltare, care trebuie să fie pus în valoare prin politici publice și strategii de afaceri.

3. Matricea de evaluare a competitivității regionale: cui folosește și cum se procedează?

3.1. Cui folosește?

România are un mediu de afaceri dinamic, și un potential competitiv însemnat, dar și o capacitate limitată de monitorizare și evaluare a acestora. De exemplu, numeroase municipalități emit obligațiuni, dar nu există nici o agenție independentă de evaluare a riscurilor municipale sau regionale. Investițiile imobiliare și cele în retail, predominante în ultimul timp, nu pot constitui baza unei dezvoltări economico-sociale echilibrate.

Matricea de evaluare a competitivității regionale, propusă aici, în linie cu obiectivele Agendei Lisabona privind creșterea și ocuparea, are scopul final de a crește performanțele regionale în ce privește construcția instituțională, poziția competitivă și absorbția fondurilor europene. Grupurile țintă sunt Agențiile de Dezvoltare Regională și autoritățile locale, iar la un nivel mai larg întreprinderile mici și mijlocii din regiunile respective.

Efectul de durată al realizării și implementării acestei matrice constă în:

- crearea unui mecanism sustenabil de evaluare la nivel regional;
- îmbunătățirea alocării fondurilor la nivel regional, către autorități locale și IMM-uri;
- facilitarea dezvoltării regionale prin creșterea capacității de evaluare a necesităților și facilitarea unor linii de proiecte;
- reducerea riscurilor de management al datoriei la nivelul autorităților locale;
- creșterea gradului de cunoaștere a implicațiilor dezvoltării regionale, și a particularităților fiecărei regiuni;
- creșterea coeziunii sociale prin identificarea decalajelor inter și intra regionale;
- creșterea capacității de atingere a țăntelor Agendei Lisabona prin detalierea și monitorizarea acestora permanentă la nivel regional.

Noi nu ne propunem să acordăm valori acestei matrice, aici și acum. Acesta este un manual de explicare și folosire a matricei, astfel încât oricine citește acest manual să înțeleagă necesitatea acestei matrice, și să fie capabil să o calculeze independent și să interpreteze rezultatele în mod corect.

3.2. Selecția indicatorilor

Matricea pe care o propunem se constituie din două părți independente una de cealaltă, dar a căror analiză împreună oferă o imagine completă a competitivității regionale.

Astfel, am creat o matrice de indicatori „hard”, bazați pe date statistice disponibile regulat la

nivel regional, și o matrice de indicatori „soft”, bazați pe informații obținute prin administrare de chestionar, la nivel sub-regional și local.

• **Matricea „hard”** pleacă de la indicatorii structurali ai Agendei Lisabona, dar nu de la lista scurtă de indicatori cheie în număr de 17, ci de la lista completă de indicatori structurali măsurabili, de 125. Acești indicatori structurali sunt grupați de Eurostat în următoarele categorii: mediu economic general, ocuparea forței de muncă, inovare și cercetare, reformă economică, coeziune socială, mediu.

Am luat apoi indicator cu indicator, analizând pe de o parte relevanța indicatorului, și pe de altă parte disponibilitatea datelor. Din punctul de vedere al relevanței, am urmărit indicatorii care arată aspecte concrete ale competitivității regionale, și am căutat să alegem între indicatorii care se suprapun sau care sunt puternic corelați între ei. Din punctul de vedere al disponibilității datelor, am urmărit dacă există date regionale disponibile pentru România, dacă aceste date sunt publicate regulat și dacă ultimele date disponibile sunt recente.

Pentru a simplifica selecția indicatorilor, am grupat categoriile de indicatori structurali ai Agendei Lisabona astfel:

- **indicatori economici (mediu economic general și reformă economică);**
- **indicatori sociali (ocuparea forței de muncă și coeziune socială);**
- **indicatori tehnologici (inovare și cercetare).**

Am renunțat la indicatorii de mediu pentru că nu există date regionale disponibile decât pentru doi indicatori, iar interpretarea acestora din punctul de vedere al competitivității regionale este controversată.

Am selectat în cele din urmă un număr de 13 indicatori structurali relevanți pentru competitivitatea regională și măsurabili cu date disponibile la nivel de regiune în România. Am grupat prin ponderare acești 13 indicatori în trei indici – economic, social, și tehnologic. La rândul lor, am agregat cei trei indici într-un indice al competitivității regionale.

Întrucât publicăm metoda de ponderare și de agregare, oricine poate calcula această matrice „hard”, la orice moment în timp, culegând datele statistice necesare și folosind metoda descrisă de noi.

• **Matricea „soft”** pleacă de la o serie de indicatori comunitari¹¹ ai dezvoltării regionale, cu scopul de a introduce indicatorii la nivel de localitate relevanți pentru diagnosticarea competitivității regionale. Datele disponibile în statisticile oficiale folosite pentru analiza

¹¹ În contextul prezentului capitol „comunitar” are sensul de „la nivel de localitate”, de comună sau oraș. Există și un sens continental al noțiunii prin referire la caracteristici ale Uniunii Europene ca instituție macroregională. Dacă nu menționăm explicit altfel, referirea se va face la primul sens al termenului de comunitar;

dezvoltării regionale sunt ,majoritar, generate pentru a fi relevante la nivel de județ sau de regiune de dezvoltare. Agregările „de jos în sus” de la localitate spre județ și ulterior regiune sunt mult mai rare.

Nevoia de a produce și utiliza astfel de date comunitare de relevanță regională este dată, în primul rând, de eterogenitatea regiunilor. În cadrul regiunilor de dezvoltare există subregiuni, arii prioritare care pot constitui subunități relevante în proiectarea politicilor de dezvoltare regională. Deși au fost menționate explicit în documentul fondator *Carta Verde a dezvoltării regionale în România* (1997), astfel de subunități au fost neglijate în bună măsură în practica dezvoltării regionale. La nivelul fiecăreia dintre cele șapte regiuni de dezvoltare diferite de București au fost identificate câte două subregiuni cu grad de omogenitate mult mai mare decât cel care caracterizează regiunea în ansamblu. Ariile prioritare au fost menționate în documentul respectiv ca grupări de localități învecinate caracterizate prin probleme comune a căror soluționare poate constitui o țintă a dezvoltării regionale. Absența unor date statistice la nivel de comună sau oraș sau dificultatea sporită în a le obține a favorizat ignorarea diferențierilor intraregionale.

Nu numai faptul că regiunile sunt relativ eterogene justifică producerea unor date la nivel comunitar. Este nevoie de eforturi specifice de culegere a unor date comunitare și datorită faptului că în statisticile oficiale nu sunt disponibile date pentru anumite aspecte care să caracterizeze suficient de nuanțat competitivitatea regională. Resursele de capital uman la nivel regional, spre exemplu, nu sunt date numai de stocul de educație ci și de manifestări ale acestuia precum capacitatea de a formula și câștiga proiecte pentru competițiile de dezvoltare regională. Astfel de date nu sunt disponibile direct la nivel de regiune sau județ și pot fi produse prin agregări specifice pornind de la nivelul localității.

Pornind de la aceste premise propunem prin matricea „soft” o serie de indicatori ai competitivității regionale construiți prin agregare ascendentă, de jos în sus, pornind de la date de nivel comunitar și modalitățile de culegere a datelor pentru respectivii indicatori, sondaje sau înregistrări complete de tip „recensământ comunitar”.

Mai exact propunem:

- o listă de indicatori comunitari ai competitivității regionale cu formularul (chestionarul) aferent culegerii datelor pentru producerea lor;
- un algoritm de culegere a datelor aplicabil de către ADRurile care își pot asuma o astfel de țintă;
- un indice al competitivității comunitare INDCOM;
- un indice al competitivității regionale ca medie INDCOM ponderată cu populația localităților de referință.

Matricea „hard” și matricea „soft” sunt complementare. Prima poate fi calculată cu ușurință, prin culegerea de date statistice cu frecvență anuală sau trimestrială. A doua poate fi calculată după administrarea unui chestionar, la nivel sub-regional sau local. Am ales să nu producem o

metodă de agregare a celor două matrice, pentru că triangularea (îmbinarea metodei cantitative și calitative) este controversată în literatura de specialitate (Frankfort-Nachmias, 1992) și pentru că fiecare dintre cele două matrice este de sine stătătoare și ne spune multe despre competitivitatea regională. Matricea „hard” se calculează la nivel regional. Matricea „soft” se calculează la nivel sub-regional sau local, dar în măsura în care au fost aplicate suficiente chestionare, se poate agrega la nivel regional.

În continuare prezentăm întreg instrumentarul metodologic (indici, coeficienți de ponderare și metoda de agregare) care permite aplicarea și calcularea independentă a celor două matrice.

4. Matricea „hard”

4.1. Indicatori economici

4.1.1. PIB/locuitor

Definiție

Produsul intern brut (PIB) pe locuitor este unul dintre cei mai reprezentativi indicatori al competitivității regionale. PIB măsoară activitatea economică generată într-o anumită regiune realizată prin producția de noi bunuri și servicii.

Semnificație

Raportarea PIB la numărul de locuitori măsoară astfel standardul de viață dintr-o anumită regiune. Acest indicator este relativ ușor de calculat permițând astfel o comparație facilă între standardele de viață ale diverselor regiuni.

Justificare

Acest indicator este utilizat frecvent ca o măsură a productivității într-o anumită regiune. În practică există numeroase argumente pentru o asemenea interpretare. De exemplu, o abordare frecventă în practica analizei de competitivitate regională este decompoziția PIB-ului/locuitor într-o serie de alți factori componenți, fiecare din aceștia având o interpretare economică. Această decompoziție nu este total independentă în sensul că este foarte probabil să existe o anumită legătură între indicatori. O posibilă decompoziție a PIB-ului/locuitor folosită foarte des în practică este cea de mai jos.

$$\frac{\text{PIB}}{\text{Total Populație}} = \frac{\text{PIB}}{\text{Număr total de ore lucrate}} * \frac{\text{Număr total de ore lucrate}}{\text{Total angajați}} * \frac{\text{Total angajați}}{\text{Populația activă}} * \frac{\text{Populația activă}}{\text{Total Populație}}$$

Avantajul unei astfel de decompoziții este că permite factorilor de decizie regionali elaborarea unor strategii de creștere a competitivității concentrate pe unul sau mai mulți din cei patru indicatori aflați în partea dreaptă a identității de mai sus. Trebuie remarcat faptul că cei mai importanți indicatori în creșterea PIB/locuitor sunt primii trei, PIB/număr total de ore lucrate (productivitatea muncii), numărul total de ore lucrate/total angajați și total angajați/populația activă (rata de angajare). Ultimul din cei patru indicatori, populația activă/total populație, reprezintă componenta demografică și este de regulă mai puțin relevant pe termen scurt și mediu în îmbunătățirea semnificativă a standardului de viață.

Măsurare și Interpretare

În general metoda de calcul al PIB-ului regional alocă veniturile după locul de muncă unde

acestea sunt obținute. Există și alte metode de calcul al PIB-ului regional care alocă veniturile după locul de domiciliu al angajaților. Această distincție este relevantă însă doar în ipoteza în care există un număr mare de navetiști care lucrează și locuiesc în regiuni diferite.

Unitatea de măsură a PIB/locuitor este unitatea monetară/cap de locuitor, i.e. în România aceasta este RON/cap de locuitor. Pentru comparații între regiuni care au unități monetare diferite se face conversia într-una din cele două unități monetare. În Uniunea Europeană moneda de conversie este evident, euro. La nivel european există diverse baze de date cu valori regionale PIB, exprimate în euro¹².

Sursa: Comisia Națională de Prognoza sau în Anuarul Statistic publicat de INSSE.

Alternativ, se poate face raportul între valorile PIB-ului regional, obținute din Statistica Teritorială publicată de INSSE în capitolul ‘Conturi Naționale’ și numărul total de locuitori în regiune publicate tot în Statistica Teritorială.

4.1.2. Rata de creștere a PIB

Definiție

Rata de creștere a PIB oferă o imagine dinamică a evoluției economiei unei regiuni. Aceasta măsoară rata reală de creștere a PIB-ului unei regiuni într-o anumită perioadă de timp – de regulă perioada considerată este un an calendaristic.

Semnificație

Valori ridicate ale ratei de creștere a PIB-ului sunt asociate cu performanțe bune ale economiei regionale. Rata de creștere a PIB-ului regional este un indicator care permite o comparație relativ facilă a vitezei relative de creștere economică a unei regiuni în comparație cu altele.

Justificare

Printre variabilele care au un conținut informațional similar cu rata de creștere a PIB se află ratele de creștere ale PIB-ului pe cap de locuitor și venitul net. Însă, în timp ce prima variabilă măsoară oarecum mai adecvat standardul de viață dintr-o regiune – datorită faptului că se raportează la elementul demografic, cel de-al doilea indicator, creșterea venitul net, este mai sugestiv în aproximarea creșterii PIB-ului.

Măsurare și Interpretare

Modul de calcul al acestui indicator constă în cumularea valorii adăugate la nivel de regiune,

¹² În cazurile în care se urmărește o comparație a PIB/capital între diverse regiuni ce au unități monetare diferite, trebuie avut grijă la modul de interpretare al rezultatelor. Aceasta deoarece modul de calcul al ratei de schimb este relevant. Astfel, PIB-ul se poate calcula fie la valoarea efectivă a ratei de schimb, cea preluată direct din datele statistice, fie se poate raporta la puterea de cumpărare. Cele două metode pot da rezultate diferite semnificativ;

pentru fiecare sector economic. Înainte de aceasta însă este necesară exprimarea valorilor adăugate în prețuri constante – operație care implică raportarea valorii adăugate pentru fiecare sector la indicii deflatori corespunzători. În practică însă, toate aceste operații sunt executate de departamentele de statistică.

Este important de remarcat faptul că structura economiei regionale are un rol important în interpretarea rezultatelor la o anumită perioadă de timp dată. Aceasta deoarece influența ciclurilor economice poate favoriza sau nu anumite subsectoare la nivel regional. Iar evoluția acestora are un impact direct asupra ratei de creștere a PIB-ului.

Sursa: Comisia Națională de Prognoză

4.1.3. Productivitatea muncii

Definiție

Productivitatea muncii măsoară cât de eficientă este utilizarea capitalului uman în obținerea PIB-ului regional.

Semnificație

Este un indicator care măsoară cât de competitivă este o regiune relativ la alte regiuni prin evaluarea aportului capitalului uman la PIB-ul regional.

Justificare

În practică există două metode de calcul a productivității muncii, care pot da rezultate diferite. Prima metodă raportează PIB-ul regional la numărul total de angajați dintr-o regiune. A doua metodă raportează PIB-ul regional la numărul efectiv de ore lucrate într-o regiune într-un interval de timp stabilit. Lipsa datelor la nivel regional în România în ceea ce privește numărul efectiv de ore lucrate face ca relevanța celei de-a doua metode de calcul a productivității muncii să fie mai redusă.

Totuși trebuie remarcat că metoda de măsură a productivității muncii care invocă calcularea numărului efectiv de ore lucrate are implicații mai profunde la nivel regional decât la nivel național. Aceasta deoarece regiunile tind în general să fie specializate pe diverse sectoare de activitate, ca și agricultura de exemplu, ceea ce face ca ajustarea după profilurile de muncă care necesită anumite ore efective de lucru să reprezinte mai exact randamentul capitalului uman angajat în procesul de producție.

Măsurare și Interpretare

Datorită deficiențelor existente în România (și nu numai), în calcularea numărului efectiv de ore lucrate într-un mod consistent care să permită realizarea unor comparații între regiuni, indicatorul sugerat al productivității muncii este cel care raportează PIB-ul regional la numărul total de angajați dintr-o regiune. Însă, pentru remedierea unor potențiale diferențe între cele

două metode de calcul ar fi util un calcul al productivității muncii regionale la nivel de sector în agricultură, industrie, servicii etc. Astfel, comparațiile la nivel de sector între regiuni, ar permite o evaluare mai exactă a diferențelor de productivitate a muncii. O agregare la nivel de regiune al acestui indicator creează probleme legate de heterogeneitate din moment ce contribuția sectoarelor în formarea PIB-ului este diferită.

Sursa: Statistica Teritorială, INSSE

4.1.4. Exporturile nete

Definiție

Exporturile nete reprezintă diferența între valoarea totală a exporturilor și cea a importurilor realizate la nivelul unei regiuni. Valoarea absolută a exporturilor nete are puțină relevanță când acest indicator se folosește în analize comparative. Din această cauză, de regulă, exporturile nete se raportează fie la populația existentă în regiune, fie la PIB-ul regional.

Semnificație

Valoarea exporturilor realizate de către o regiune este dependentă de mărimea economiei acelei regiuni. În mod similar, pe termen lung, valoarea exporturilor determină potențialul de creștere economică regională. Aceasta este de altfel și rațiunea pentru care o serie de instituții utilizează acest indicator pentru evaluarea vulnerabilității economice. Un nivel ridicat al exporturilor unei regiuni reflectă o competitivitate ridicată a acelei regiuni.

Justificare

Exporturile nete reprezintă excesul de cerere la nivelul regiunii. Din această cauză analiza exporturilor nete se face în conjuncție cu alți indicatori regionali cum ar fi valoarea PIB sau venitul net. În plus trebuie analizată structura importurilor și a exporturilor în paralel cu o analiză a componentei investiționale.

Măsurare și Interpretare

În practică este utilă o analiză a compoziției atât a structurii exporturilor cât și a importurilor regionale. De exemplu, o parte a importurilor pot fi utilizate în procesul de producție pentru obținerea de produse care apoi se exportă. Prin calcularea valorii exportului net rezultat în acest caz se obține valoarea adăugată. Evident, interesul oricărei regiuni este de a avea o valoare adăugată, obținută în acea regiune, cât mai mare. În consecință, cu cât raportul exporturilor nete/PIB dintr-o regiune este mai mare cu atât acea regiune este mai competitivă¹³.

¹³ Evident, este de dorit ca valoarea exporturilor nete să fie pozitivă, ceea ce înseamnă că valoarea exporturilor o depășește pe cea a importurilor. Sunt frecvente însă situațiile când valoarea exporturilor nete este negativă în anumiți ani;

Sursa: Comisia Națională de Prognoză publică atât valoarea exporturilor, a importurilor cât și cea a exporturilor nete la nivel de regiune. Ultima din ele poate fi ușor raportată la PIB-ul regional, pentru fiecare regiune în parte.

4.1.5. Formarea brută de capital fix raportată la PIB

Definiție

Conform standardului ESA 95, formarea brută de capital fix la nivelul unei regiuni constă în diferența netă dintre achizițiile și dispunerile de active fixe făcute de rezidenții acelei regiuni. Este de remarcat faptul că activele fixe pot fi atât tangibile cât și intangibile.

Semnificație

Pentru analizele comparative între regiuni indicatorul relevant este raportul între formarea brută de capital fix și PIB. Cu cât acest raport este mai mare, cu atât mai atractivă este acea regiune pentru investiții. Un nivel de investiții mai ridicat duce, pe termen mediu și lung, la o creștere a economiei regionale și, implicit, a nivelului de trai.

Justificare

De regulă este necesară o anumită perioadă de timp între momentul în care se face o investiție și momentul în care acea investiție generează o creștere a activității economice regionale. Evident, este de dorit ca formarea brută de capital fix să fie pozitivă – ceea ce sugerează că rata procesului de achiziție a activelor fixe este superioară ratei procesului de dispunere a acestora¹⁴.

Măsurare și Interpretare

La fel ca și în cazul altor indicatori, și în acest caz rezultatele obținute prin comparațiile la nivel regional ale acestui indicator trebuie interpretate cu grijă. Activitatea economică în diverse regiuni poate fi specializată pe diverse sectoare ale economiei care au grade diferite de utilizare a capitalului fix în procesul de producție. De exemplu, sectorul serviciilor, în general, are o rată mai scăzută a formării brute de capital fix în PIB comparativ cu sectorul producției industriale.

Sursa: Statistica Teritorială, în secțiunea Conturi Naționale, INSSE.

4.1.6. Venitul net pe cap de locuitor

Definiție

Venitul net se obține făcând diferența între venitul brut și impozitul pe venit, a contribuțiilor

¹⁴ Rata procesului de dispunere a activelor fixe poate fi aproximată cu rata de depreciere;

platite la asigurarile sociale și orice alte impozite pe alte active generatoare de venit.

Semnificație

Venitul net stabilește în fapt puterea efectivă de cumpărare a populației la nivelul unei regiuni. Pe de altă parte, încasările salariale ale populației angajate în activități economice reprezintă un cost pentru firmele angajatoare. Astfel, în condițiile în care firmele trebuie să fie competitive la nivel extra-regional, un nivel ridicat al salariilor reflectă în mare măsură forța economică a acestora¹⁵. Ceea ce duce în ultimă instanță la creșterea forței economice a regiunii.

Justificare

Acest indicator este unul dintre indicatorii economici care măsoară nivelul de bunăstare regională. Modul de interpretare al acestuia este într-o oarecare măsură similar cu cel oferit de valoarea PIB-ului regional. Însă, în timp ce PIB-ul oferă o indicație asupra activității economice generale dintr-o regiune, venitul net măsoară resursele financiare disponibile consumatorilor pentru achiziționarea de bunuri și servicii.

Măsurare și Interpretare

Datele statistice măsoară venitul net al populației, cu frecvența lunară, la nivel de sector economic. În mod firesc, la nivelul unei regiuni pot exista disparități între veniturile obținute de diverse categorii sociale în diverse sectoare ale economiei. Din acest motiv interpretarea acestui indicator este indicat să se facă în conjuncție cu alți indicatori care măsoară fenomenul de depravare sau inechitate socială.

Sursa: Statistica Teritorială, în secțiunea Veniturile Populației, INSSE.

4.2. Indicatori sociali

4.2.1. Dispersia ratelor regionale de ocupare

Definiție

Rata de ocupare reprezintă raportul dintre populația ocupată și populația totală în vârstă de 15-64 ani, exprimat procentual. Populația ocupată cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste, care au desfășurat o activitate economică producătoare de bunuri sau servicii de cel puțin o oră în perioada de referință (săptămâna dinaintea înregistrării), în scopul obținerii unor venituri sub formă de salarii, plată în natură sau alte beneficii.

¹⁵ Evident, de regulă există anumite condiții de optimalitate pe care firmele le îndeplinesc în stabilirea costurilor legate de salarii. Acestea adresează în primul rând factorul de productivitate al muncii. Chiar dacă pe termen scurt anumite distorsiuni pot influența valoarea acestui indicator, pe termen lung condițiile de optimalitate trebuie să fie îndeplinite;

Semnificație

Dispersia ratelor de ocupare la nivel regional arată diferențele regionale în ocupare în cadrul regiunilor de dezvoltare și în cadrul grupului de regiuni (țară). Dacă unitatea de analiză este țara, atunci regiunile de dezvoltare reprezintă componentele de analiză; dacă, precum în cazul de față, unitatea de analiză este regiunea, atunci investigația se referă la diferitele componente semnificative ale acesteia (mediul urban-rural; județe; ocupare femei-bărbați) în funcție de datele existente.

Justificare

Pe măsură ce diferențele sunt mai mari între domeniile analizate, performanța socială a regiunii scade. Există riscul ca omogenizarea să se producă la rate mici ale ocupării. Din acest motiv, este introdusă influența variației absolute a ratei de ocupare (vezi punctele 2 și 3 mai jos) ca un element al componentei sociale.

Măsurare și Interpretare

Dispersia ratelor de ocupare regionale este zero când ratele de ocupare în interiorul regiunii (urban-rural) sunt identice și crește când există o modificare pozitivă în diferențele de ocupare pe medii (urban-rural).

Dispersia intra-regională este dată de expresia D_i de mai jos și exprimă variația ponderată a ratelor de ocupare pe medii (urban-rural) divizată prin rata de ocupare la nivelul unității de analiză (regiunea).

Variația ponderată a ratelor de ocupare este definită prin:

$$D_i = \frac{\left(\sum_i \frac{x_i}{y_i} \frac{y_i}{\sum_i y_i} \right)}{\left(\frac{\bar{x}}{\bar{y}} \right)}$$

unde x_i reprezintă persoane ocupate de vârstă 15-64 ani din regiunea / mediul i , y_i populația de vârstă 15-64 din regiunea/mediul i , \bar{x} și \bar{y} reprezintă mediile x_i și y_i , iar \bar{x}/\bar{y} rata de ocupare la nivelul unității de analiză, adică $\sum x_i / \sum y_i$.

Subindicele de dispersie se obține raportând valoarea D_i obținută pentru fiecare regiune la D , (ie $I_D = D_i / D$) unde D este dat de $D = \sum_j D_j / j$, iar j este numărul regiunii, în cazul de față, 8.

Sursa:

Datele sunt colectate din Institutul Național de Statistică, Statistica teritorială, București,

CD ROM, diferite ediții la capitolul “Forța de muncă: Participarea populației la activitatea economică, pe sexe și medii”. Comparații europene la nivel de țară și grupuri de țări sunt prezentate în:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=STRIND_SOCOHE&depth=2

4.2.2. Ocuparea forței de muncă (total)

și

4.2.3. Ocuparea forței de muncă (femei)

Definiție

Rata de ocupare a forței de muncă este definită ca la punctul 1 și este evidențiată pe “total” și “femei”.

Semnificație

Creșterea ratei de ocupare este, în orice condiții, o evoluție pozitivă. Activitatea economică este susținută astfel de o mai bună folosire extensivă a factorului de producție “muncă”.

Justificare

Analizele arată că procesul de reformă sau dezvoltare economică are un impact diferit asupra diferitelor categorii sociale, unele grupuri – de ex. minoritățile etnice, familiile monoparentale, șomerii, pensionarii – fiind afectate, în sens nefavorabil, mai mult decât altele.

Măsurare și Interpretare

Din populația ocupată, femeile sunt evidențiate distinct datorită importanței aparte în procesul productiv: pe de o parte, este vorba de capacitatea acestora de a contribui în condiții cel puțin egale de randament la formarea valorii; pe de altă parte, piața muncii prezintă o serie de deficiențe (de exemplu: atitudini discriminatorii, lipsa de diversificare a ocupațiilor, tradiții, asistență socială precară) care împiedică folosirea pe o scară largă a contingentului feminin în activitatea economică. Din aceste motive, o creștere a ratei de ocupare pentru sexul feminin este o evoluție de două ori favorabilă.

Sursa:

Datele sunt colectate din Institutul Național de Statistică, Statistica teritorială, București, CD ROM, diferite ediții la capitolul “Forța de muncă: Participarea populației la activitatea economică, pe sexe și medii”. Comparații europene la nivel de țară și grupuri de țări sunt prezentate în:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_

schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=STRIND_SOCOHE&depth=2

4.2.4. Indicele speranței medii de viață

Definiție

Durata medie a vieții reprezintă numărul mediu de ani pe care îi are de trăit un nou-născut, dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile mortalității pe vârste din perioada de referință.

Semnificație

Indicele exprimă performanța relativă a unei regiuni în privința speranței de viață la naștere. El este raportat la nivelele maxime și minime înregistrate în mediul (național sau internațional) de referință.

Justificare

Speranța de viață este un indicator al calității vieții. Nu poți avea o regiune competitivă cu oameni care trăiesc prost. Resursa umană este până la urmă esențială în asigurarea competitivității unei firme și, prin extrapolare, unei regiuni.

Speranța de viață sintetizează calitatea mediului de lucru, calitatea serviciilor sociale, nivelul și influența factorilor de stres.

Măsurare și Interpretare

Măsura indicelui este dată de următoarea formulă generală:

$$\text{Dimensiunea indicelui} = \frac{\text{valoarea actuală} - \text{valoare minimă}}{\text{valoarea maximă} - \text{valoare minimă}}$$

Indicele ia valori de la 0 la 1, unde 1 exprimă nivelul similar celui înregistrat în cel mai bun dintre cazurile existente, iar apropierea de 0 reflectă o situație socială precară.

Pentru România, de exemplu, cu o speranță de viață de 71.32 de ani în 2002-2004, indicele este 0.772 în 2004.

$$\text{Indicele speranței medii de viață} = \frac{71.32 - 25}{85 - 25} = 0.772,$$

unde valorile maxime și minime sunt cele preluate la nivel internațional.

Sursa:

Datele sunt colectate din Institutul Național de Statistică, Statistica teritorială, București, CD ROM, diferite ediții la capitolul "Populație: Durata medie a vieții".

Comparațiile internaționale, la nivel de țară, sunt permise prin accesarea rapoartelor UNDP, Human Development Report, diferite ediții, <http://hdr.undp.org/reports/>

4.3. Indicatori tehnologici

4.3.1. Cheltuielile totale de cercetare-dezvoltare

Definiție

Cheltuielile totale de cercetare-dezvoltare reprezintă cheltuielile făcute de administrația publică centrală și locală, de mediul privat și de mediul academic, cu cercetarea-dezvoltarea. Activitatea de cercetare-dezvoltare se referă la munca creativă realizată pe o bază sistematică cu scopul de a crește stocul de cunoștințe și de a folosi aceste cunoștințe pentru a realiza noi aplicații (conform Manualului Frascati, ediția 2002).

Semnificație

Acest indicator arată gradul în care este susținută activitatea de cercetare-dezvoltare. El este un obiectiv esențial al Agendei Lisabona, care a fixat o țintă pentru anul 2010 de 3% din PIB. Numeroase studii arată că nivelul cheltuielilor publice de cercetare-dezvoltare este puternic corelat (influențează puternic) cu nivelul cheltuielilor private de cercetare-dezvoltare.

Justificare

Este un indicator esențial al Agendei Lisabona, care arată potențialul de dezvoltare al economiei bazate pe cunoaștere. În plus, discrepanța între regiuni în România este absolut uriașă la acest indicator. Am ales acest indicator, în detrimentul cheltuielilor publice sau al celor private, pentru că exprimă mai bine contextul pentru cercetare-dezvoltare. De exemplu, cheltuielile publice, chiar dacă sunt mari, pot fi foarte ineficiente, și să nu exprime în fapt un potențial competitiv.

Măsurare și Interpretare

Se calculează ca procent din PIB. Cu cât este mai apropiat de 3%, cu atât este mai bine.

Sursa: Eurostat și Comisia Națională de Prognoză..

4.3.2. Populația ocupată în sectoare cu înaltă tehnologie

Definiție

Populația ocupată în sectoare din industrie și servicii intensive în înaltă tehnologie.

Semnificație

Arată intensitatea unei economii în crearea de tehnologie; acest indicator leagă piața muncii de competitivitate.

Justificare

Indicatorul arată nu doar capacitatea unei economii de a produce bunuri și servicii de înaltă

tehnologie, dar și capacitatea de a oferi locuri de muncă în aceste sectoare.

Măsurare și Interpretare

Se calculează ca procent în total populație ocupată. Cu cât este un procent mai mare, cu atât este mai bine pentru competitivitate.

Sursa: Eurostat și INS.

4.3.3. Educația terțiară cu specializare avansată în cercetare

Definiție

Indicatorul include studenții cu specializare avansată în cercetare atât din universități de stat cât și private.

Semnificație

Indică existența capitalului uman calificat care poate contribui la activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare.

Justificare

Este un indicator al educației terțiare adecvate obiectivului de cercetare dezvoltare. Este un indicator educațional, dar și tehnologic. Existența capitalului uman calificat este un factor important al competitivității, pe latura ofertei.

Măsurare și Interpretare

Ponderele studenților cu specializare avansată în cercetare în total studenți.

Sursa: Eurostat și INS

4.4. Indicele de competitivitate regională

Formula calculului indicelui de competitivitate regională – I_C , este ca medie ponderată a trei indicatori, economic, social și tehnologic¹⁶. La rândul lor fiecare din acești trei indicatori sunt calculați ca medie ponderată a variabilelor selectate din cadrul fiecărei grupe de interes (economic, social și tehnologic).

Ponderile utilizate pentru fiecare dintre cei trei indicatori (suma ponderilor fiecărui indice este

¹⁶ Suma ponderilor utilizate are ca rezultat valoarea 100;

100) sunt prezentate mai jos:

• **Indicatorul Economic (I_E)**

E1 - PIB/locuitor	10
E2 - Rata de creștere a PIB	10
E3 - Productivitatea muncii	30
E4 - Exporturile nete	10
E5 - Formarea brută de capital fix raportată la PIB	20
E6 - Venitul net pe cap de locuitor	20

• **Indicatorul Social (I_S)**

S1 - Dispersia ratelor regionale de ocupare	30
S2 - Ocuparea forței de muncă (total)	40
S3 - Ocuparea forței de muncă – femei	10
S4 - Indicele speranței medii de viață	20

• **Indicatorul de Tehnologie (I_T)**

T1 - Cheltuieli de cercetare dezvoltare ca % din PIB	40
T2 - Populația ocupată în sectoare cu înaltă tehnologie	30
T3 - Educația terțiară cu specializare avansată în cercetare	30

Astfel, modelul de calcul al celor trei indicatori este următorul:

Indicatorul Economic $I_E = (10 \cdot E1 + 10 \cdot E2 + 30 \cdot E3 + 10 \cdot E4 + 20 \cdot E5 + 20 \cdot E6) / 100$

Indicatorul Social $I_S = (30 \cdot S1 + 40 \cdot S2 + 10 \cdot S3 + 20 \cdot S4) / 100$

Indicatorul de Tehnologie $I_T = (40 \cdot T1 + 30 \cdot T2 + 30 \cdot T3) / 100$

În final, valoarea indicelui de competitivitate regională, I_C , este dată de media ponderată a celor trei indicatori, adică:

$$I_C = (40 \cdot I_E + 30 \cdot I_S + 30 \cdot I_T) / 100$$

Se cuvin făcute câteva observații:

- Valorile ponderilor sunt de așa natură încât să reflecte aportul fiecăruia dintre cei trei sub-indicatori la indicatorul de competitivitate regională. Ponderile au fost acordate pe baza unui focus grup al experților GEA.

- În general, regiunile cu productivitatea muncii ridicată și cu o rată de ocupare mare tind să aibă o competitivitate ridicată. Aceasta este și rațiunea pentru care ponderile acordate acestor două variabile sunt mai ridicate.

- O parte dintre variabilele folosite au un grad ridicat de corelare, de exemplu venitul net pe cap de locuitor și PIB pe locuitor. Astfel, practic, o mare parte din același conținut informațional se regăsește în ambele variabile. Din aceasta cauză, chiar și în cazul unei reponderări – în limite relativ apropiate – a variabilelor de mai sus, este puțin probabil să se obțină o schimbare semnificativă a ordinii unei regiuni în clasamentul competitivității regionale.

5. Matricea “soft”

Competitivitatea la nivel de comunitate locală este măsurată prin 15 indicatori, grupați în cinci categorii referitoare la:

Dezvoltare / Combatere a sărăciei prin proiecte	DEZPRO
Coeziune socială	COEZ
Comunicare	COMUN
Competitivitate economică	COMPET
Dezvoltare socială	DEZSO

Detalii referitoare la sursele de date și modul de calcul sunt prezentate în Tabelul 5.1.

În vederea construirii unui indice al competitivității comunitare se calculează valorile pentru câte un indice care sintetizează informația pentru fiecare dintre cele cinci categorii de indicatori. O măsură sintetică a competitivității comunitare este determinată prin agregarea celor cinci indici într-o singură măsură¹⁷. Pașii de calcul sunt următorii:

- Se inspectează matricea cu date de intrare referitoare la valorile celor 15 indicatori pentru totalul localităților incluse în analiză:
 - În cazurile în care lipsesc valori se procedează la completarea lor, fie prin revenirea la sursa de date, fie, dacă nu este posibil, prin procedee standard de înlocuire a valorilor lipsă (replace missing values).
 - Dacă pentru aceeași localitate lipsesc mai multe valori care nu pot fi determinate prin revenirea la sursa de date, unitatea respectivă se elimină din analiză.
 - Se examinează fiecare serie de date pentru identificarea valorilor extreme sau „aberante” (în sens statistic). În situațiile în care astfel de valori apar, în primul rând se verifică dacă ele nu provin din înregistrări sau calcule greșite. Dacă este vorba de valori extreme care reflectă o stare de fapt și abaterea lor de la „cel mai apropiat vecin” este foarte mare, atunci se accepta o „netezire” convențională prin procedee de genul logaritmării seriei de date.

¹⁷ Am folosit același procedeu de calcul ca și în Dumitru Sandu, *Dezvoltare și sărăcie în satele României, Sociologie românească*, 4/1999. Indicatorii de pornire sunt diferiți, însă, în concordanță cu obiectivele specifice de măsurare;

•• Elaborarea indicelui referitor la dezvoltarea prin proiecte DEZPRO ca scor factorial din indicatorii IN1, IN2 și IN3. Programe de calcul obișnuite precum SPSS, SAS sau STATA realizează foarte rapid astfel de transformări. Rezultă o variabilă de tip **z** cu media **0** și abaterea standard **1**.

Pentru o citire mai ușoară a datelor, acesta se transformă în scor Hull (H) care are o variație aproximativă între 0 și 100, după formula: **H= 50+14*z**.

•• După același algoritm se calculează scorurile factoriale care dau valorile indicilor COEZ, COMUN, COMPET, DEZSO.

•• Indicele competitivității comunitare INDCOM este determinat ca scor factorial din cei cinci indici anterior calculați, prin folosirea unei analize factoriale cu extragere obligată a unui singur factor.

•• Indicele competitivității regionale INDREG se calculează ca medie a valorilor INDCOM, ponderată cu populația localităților. Pot fi calculați astfel de indici.

•• Trei dintre măsurile folosite în analiză – DEZSO, COMUN și COMPET – se referă la nivelul de dezvoltare economică și socială. Agregarea lor factorială generează un indice specific nivelului de dezvoltare economico-socială DEZECSO.

Dezvoltarea prin proiecte și coeziunea socială se referă la aspecte acționale ale dezvoltării, mai exact, la acțiuni pentru promovarea bunăstării sau pentru reducerea sărăciei.

Pentru aplicarea procedurii anterior descrise este necesară implicarea unui specialist în analiza cantitativă a datelor sociale (sociolog, econometrician, psiholog), bun cunoscător al unui soft care include un modul de analiză factorială (SPSS, STATA, SAS etc.).

Tabelul 5.1. Indicatori ai competitivității comunitare

Sigla	Dimensiuni și indicatori	Specificări
	DEZVOLTARE / COMBATERE A SĂRĂCIEI PRIN PROIECTE DEZPRO	
IN1.	Proiecte realizate în localitate în perioada 2005-2007 la 1000 gospodării	<ul style="list-style-type: none"> • Numărul de gospodării la recensământul din 2002 • Se consideră proiectele de dezvoltare sau de combatere a sărăciei, indiferent de sursa de finanțare, la nivel de primărie sau în afara acesteia
IN2.	Proiecte în curs de desfășurare la 1000 gospodării	
IN3.	Proiecte în curs de aprobare la 1000 gospodării	

Sigla	Dimensiuni și indicatori	Specificări
	COEZIUNE SOCIALĂ COEZ	
IN4.	Persoane care primesc venitul minim garantat VMG la 1000 locuitori	<ul style="list-style-type: none"> • Beneficiari de VMG și șomeri la momentul ultimei înregistrări • Populația legală la 1 iunie 2005
IN5.	Șomeri la 1000 locuitori	
IN6.	Gospodării care stau în locuințe insalubre, improvizate la 1000 gospodării	
	COMUNICARE COMUN	
IN7.	Procent gospodării conectate la internet	Estimări ale primăriei
IN8.	Procent din lungimea totală a drumurilor din localitate care sunt modernizate	
IN9.	Primăria are o pagină de WEB	1 da 0 nu
	COMPETITIVITATE ECONOMICĂ COMPET	
IN10.	Locuri de muncă nou create la 1000 locuitori	
IN11.	Sosiri în localitate la 1000 locuitori	Date de la INS sau DJS
IN12.	Venituri proprii în total venituri la bugetul local, %	Date de la Ministerul de Finanțe sau de la Institutul de Politici Publice
	DEZVOLTARE SOCIALA DEZSO	
IN13.	Locuințe nou construite la 1000 locuitori	Date de la primărie sau din Fișa localității BDL- INS. Se raportează media anuală de locuințe la populația medie din 2004.
IN14.	Autoturisme proprietate personală la 1000 locuitori	
IN15.	Rata mortalității infantile	

6. Competitivitatea regională în România

6.1. Exemplu de calcul al matricei “hard” de competitivitate regională

Calculăm fiecare indicator în parte, normalizând datele statistice regionale prin raportarea lor la media națională.

Astfel, media națională va fi practic 1.00, iar indicatorii regionali vor varia în jurul acestei valori (supraunitar înseamnă peste media națională, subunitar înseamnă sub media națională).

Apoi agregăm fiecare indicator prin ponderare sub-indicatorilor cu ponderile menționate în capitolul 4.4.

Toate datele statistice de la care am plecat în calculul indicatorilor se referă la anul 2005.

Tabelul 6.1. Indicatorul economic, pe componente-raportarea regiunilor la media națională*

Regiunea	PIB/locuitor	Creșterea PIB	Productivitatea muncii	Exporturile nete	Venitul net pe locuitor
Nord - Est	0.69	0.54	0.70	- 0.02	0.89
Sud - Est	0.91	0.63	0.94	- 0.07	0.94
Sud - Muntenia	0.84	0.90	0.83	- 0.22	0.96
Sud - Vest	0.83	0.63	1.21	0.18	0.99
Vest	1.15	1.37	1.35	0.02	0.96
Nord - Vest	0.97	0.63	0.96	- 0.18	0.91
Centru	1.04	0.93	1.03	- 0.34	0.89
București - Ilfov	1.91	1.78	1.30	- 1.08	1.31

* datele privind formarea brută de capital fix nu au fost disponibile.

Tabelul 6.2. Indicatorul economic agregat

Regiunea	IE
Nord - Est	0.64
Sud - Est	0.79

Sud - Muntenia	0.80
Sud - Vest	0.91
Vest	1.06
Nord - Vest	0.81
Centru	0.90
București - Ilfov	1.41

Tabelul 6.3. Indicatorul social, pe componente – raportarea regiunilor la media națională

Regiunea	Dispersia ratelor regionale de ocupare	Ocuparea forței de muncă (total)	Ocuparea forței de muncă (femei)	Indicele speranței medii de viață
Nord - Est	0.988	0.865	1.138	0.996
Sud - Est	0.989	1.059	0.896	0.993
Sud - Muntenia	0.958	0.997	0.990	0.996
Sud - Vest	0.931	0.967	1.040	1.002
Vest	0.975	1.018	0.969	0.988
Nord - Vest	1.023	1.032	0.977	0.984
Centru	1.059	1.074	0.914	1.011
București - Ilfov	1.098	0.970	1.038	1.048

Tabelul 6.4. Indicatorul social agregat

Regiunea	IS
Nord - Est	0.96
Sud - Est	1.01

Sud - Muntenia	0.98
Sud - Vest	0.97
Vest	0.99
Nord - Vest	1.01
Centru	1.04
București - Ilfov	1.03

Tabelul 6.5. Indicatorul tehnologic, pe componente – raportarea regiunilor la media națională

Regiunea	Cheltuielile totale de cercetare dezvoltare	Populația ocupată în sectoare high-tech	Educația terțiară cu calificare în cercetare
Nord - Est	0.385	0.605	1.260
Sud - Est	0.308	0.372	0.200
Sud - Muntenia	1.103	0.576	0.040
Sud - Vest	0.308	0.645	0.060
Vest	0.590	1.477	0.660
Nord - Vest	0.385	0.791	1.980
Centru	0.513	0.924	0.560
București - Ilfov	2.897	3.419	2.740

Tabelul 6.6. Indicatorul tehnologic agregat

Regiunea	IT
Nord - Est	0.71
Sud - Est	0.29

Sud - Muntenia	0.63
Sud - Vest	0.33
Vest	0.88
Nord - Vest	0.99
Centru	0.65
București - Ilfov	3.01

Acum ponderăm acești trei mari indicatori, economic, social și tehnologic, pentru a calcula indicele de competitivitate.

Se observă că București-Ilfov este singura regiune cu valoare supraunitară, diferențele între această regiune și toate celelalte fiind mari, dar variabile în funcție de indicatori: indicatorul tehnologic face în primul rând diferența, în timp ce indicatorul social este destul de echilibrat pentru toate regiunile, având o variație inter-regională scăzută.

Tabelul 6.7. Indicele de competitivitate regională

Regiunea	IE	Coef. de ponderare	IS	Coef. de ponderare	IT	Coef. de ponderare	Indicele de competitivitate
Nord - Est	0.64	0,4	0.96	0,3	0.71	0,3	0.76
Sud - Est	0.79		1.01		0.29		0.71
Sud - Muntenia	0.80		0.98		0.63		0.80
Sud - Vest	0.91		0.97		0.33		0.75
Vest	1.06		0.99		0.88		0.99
Nord - Vest	0.81		1.01		0.99		0.92
Centru	0.90		1.04		0.65		0.87
București - Ilfov	1.41		1.03		3.01		1.78

Tabelul 6.8. Clasamentul regiunilor – o privire comparativă

Regiunea	Clasament după indicele de competitivitate*	Clasament după PIB pe locuitor**
Nord - Est	6	8
Sud - Est	8	5
Sud - Muntenia	5	6
Sud - Vest	7	7
Vest	2	2
Nord - Vest	3	4
Centru	4	3
București -Ilfov	1	1

* calcule GEA

** calcule Comisia Națională de Prognoză

Este interesant de comparat rezultatele indicelui de competitivitate regională calculate de GEA cu clasamentul regiunilor după PIB/locuitor.

Acesta face de altfel parte din indicatorul economic agregat al indicelui de competitivitate, dar existența unor deosebiri nu lipsite de semnificație între cele două clasamente arată specificitatea și complexitatea indicelui de competitivitate regională.

Astfel, București-Ilfov și Regiunea Vest își păstrează în ambele clasamente primele două locuri, dar Regiunea Nord-Est nu mai apare pe ultimul loc, acesta fiind ocupat de Regiunea Sud-Vest, care după PIB/locuitor ar fi pe locul 5.

Această schimbare este explicată, pe de o parte, de faptul că Regiunea Nord-Vest are un indicator tehnologic mult mai bun, în special în ceea ce privește educația terțiară cu specializare în cercetare; și pe de altă parte, de faptul că în Regiunea Sud-Est, mare parte a creșterii economice se bazează pe comerț (beneficiind de zona portuară), dar comerțul nu este un obiectiv prioritar al Agendei Lisabona.

Astfel, din punctul de vedere al Agendei Lisabona, Regiunea Nord-Est are un potențial important, în timp ce Regiunea Sud-Est ar trebui să investească mai mult în cercetare-dezvoltare și în educația terțiară.

6.2. Harta competitivității în Regiunea de Dezvoltare Centru - un exemplu de aplicare a matricei „soft”

Metodologia descrisă în subcapitolul anterior a fost aplicată pentru testare la nivelul regiunii Centru.

Datele au fost culese prin intermediul ADR-ului din regiune, în baza tabelului următor, transmis la toate primăriile de pe teritoriul regiunii centru:

Tabelul 6.9. Indicatori pentru care au fost culese date la nivelul Regiunii Centru

	DEZVOLTARE / COMBATERE A SĂRĂCIEI PRIN PROIECTE
1.	Număr proiecte realizate în localitate în perioada 2005 – 2007 la nivelul primăriei
2.	Număr proiecte realizate în localitate în perioada 2005 – 2007 la nivel de ONG, grupuri de cetățeni, sector privat, în parteneriat
3.	Valoarea totală a proiectelor de infrastructură realizate în localitate în perioada 2005 - 2007 în milioane lei vechi
4.	Număr proiecte în curs de desfășurare în localitate
5.	Număr proiecte propuse din localitate, aflate în curs de aprobare
	COEZIUNE SOCIALĂ
6.	Număr persoane care primesc venitul minim garantat VMG
7.	Număr cereri neaprobat pentru VMG
8.	Număr șomeri care primesc ajutor de șomaj
9.	Număr gospodării care stau în locuințe insalubre, improvizate (unități de locuire din necesitate)
	COMUNICARE
10.	Procent gospodării conectate la internet
11.	Procent școli conectate la internet
12.	Procent din lungimea totală a drumurilor din localitate care sunt modernizate
13.	Primăria are o pagină de WEB 1 da, 0 nu
	COMPETITIVITATE ECONOMICĂ

14.	Locuri de muncă nou create în 2006 – 2007
15.	Locuri de muncă disponibile pentru angajare
	DEZVOLTARE SOCIALĂ
16.	Număr persoane plecate la lucru în străinătate
17.	Număr autoturisme proprietate personală

Restul datelor necesare au fost obținute de la INS sau IPP.

Indicatorul 3, referitor la valoarea proiectelor de infrastructura a fost eliminat din analiză dat fiind faptul că raportările au fost făcute neunitar, fără posibilitatea de a reveni la primăriile care au furnizat datele. La indicatorii 7, 11 și 17 am renunțat pentru că includerea lor în indicii pe domeniu nu respectă condiția de unifactorialitate (toți indicatorii pentru o dimensiune teoretică să se subsumeze aceluiași factor în calcularea scorului factorial).

Din teritoriu au sosit 298 chestionare completate din totalul posibil de 413:

	Chestionare completate	Localități existente în 2005	Rata de completare %
Alba	77	77	100.0
Brașov	51	58	87.9
Covasna	9	45	20.0
Harghita	67	67	100.0
Mureș	30	102	29.4
Sibiu	64	64	100.0
Total	298	413	72.2

Cu o rată de completare de sub 30%, interpretările județene pentru Mureș și Covasna trebuie luate cu toate prudența datorită reprezentativității reduse.

Din analiză am eliminat încă 19 localități care nu existau în 2002, data ultimului recensământ: 9 din Harghita, 5 din Brașov, 2 din Covasna, 2 din Sibiu și una din Alba. Toate cele 19 sunt comune noi apărute prin redefinire administrativă, după 2002. Eliminarea a fost determinată de faptul că numărul de gospodării, una din principalele cifre de relativizare, are valorile de

lucru date de recensământul din 2002. Pentru comunele nou înființate, cifra respectivă nu este disponibilă în statisticile recensământului 2002.

În consecință, analiza a cuprins $298 - 19 = 279$ localități.

Pentru 7 orașe și pentru 5 comune nu a fost completat numărul de autoturisme. Pentru a păstra localitățile respective în analiză am utilizat un procedeu simplu de estimare: am sortat fișierul în funcție de mărimea populației și am estimat numărul de autoturisme neraportat în chestionar, prin media valorilor din localitățile adiacente localității cu date lipsă.

Tabloul general pe care îl sugerează datele, incomplete, pe care le-am analizat ar putea fi rezumat astfel:

- Principalele decalaje de dezvoltare în Regiunea Centru sunt la nivel de mediu rural, cu o situație bună pentru Brașov și Mureș și cu una dificilă mai ales pentru satele din Alba și din Covasna.
- Brașov și Sibiu sunt județele de maximă competitivitate economică la nivel comunitar. Sub acest aspect, performanța este mai accentuată în urban la Sibiu și în rural la Brașov.

Tabelul 6.10. Profilul de competitivitate comunitară pe județe și medii rezidențiale

	Dezvoltare economico - socială	Competitivitate comunitară	Dezvoltare socială	Competitivitate economică	Comunicare	Coeziune socială	Dezvoltare prin proiecte
total județ	DEZECSO	INDCOM	DEZSO	COMPET	COMUN	COEZ	DEZPRO
Brașov	61	61	55	61	57	48	41
Mureș	57	59	57	52	56	44	43
Sibiu	59	59	47	62	61	45	43
Alba	56	57	55	51	59	47	46
Harghita	51	54	57	42	56	44	48
Coavsna	47	46	51	41	54	52	54
Rural județ							
Mureș	51	54	55	49	47	45	48
Brașov	59	54	56	61	49	59	51
Sibiu	53	50	46	59	50	55	49
Harghita	45	48	53	40	46	45	51
Alba	43	46	45	43	49	48	48

Covasna	41	41	49	37	47	56	54
Urban județ							
Alba	66	65	63	56	66	46	44
Mureș	62	64	59	54	65	43	38
Sibiu	62	63	48	63	66	41	40
Brașov	62	63	55	60	60	45	38
Harghita	58	61	62	43	66	42	44
Covasna	58	58	55	50	67	43	54

Indicii sunt astfel calculați încât 50 reprezintă media seriei de date. Valorile pentru Mureș și Covasna sunt foarte instabile datorită lipsei de reprezentativitate a localităților din care au sosit chestionare completate. Am marcat cu bold valorile maxime.

Disparitățile rural - urban par să fie maxime la Covasna și Alba și minime la Brașov și la Mureș.

Datele sugerează cu claritate că în satele din Alba se trăiește mult mai prost decât în orașele din județul respectiv.

Tabelul 6.11. Decalaje de dezvoltare / competitivitate între rural și urban în cadrul aceluiași județ

	INDCOM	DEZSO	COMPET	COMUN	COEZ	DEZPRO
Alba	20	17	13	17	-3	-5
Covasna	17	5	13	20	-13	1
Sibiu	13	2	4	16	-14	-10
Harghita	13	9	3	20	-4	-7
Mureș	10	4	5	18	-2	-10
Brașov	9	-1	-1	11	-14	-13

Cifrele din tabel reprezintă diferența dintre valorile pentru urban și cele pentru rural, la nivelul aceluiași județ.

Dintre cele 69 de localități cu nivel minim de competitivitate comunitară, cele mai multe (21) se află în Alba.

Tabelul 6.12. Localitățile cu minimă competitivitate comunitară din Regiunea Centru

		INDCOM	DEZSO	DEZPRO	COEZ	CONPET	COMUN
Alba	SCĂRIȘOARA	11	24	49	106	35	55
Alba	OCOLIȘ	26	1	47	40	44	47
Alba	AVRAM IANCU	28	35	60	67	32	57
Alba	POSAGA	28	44	83	50	31	28
Alba	CERGĂU	30	36	59	62	36	47
Alba	ALBAC	30	38	49	73	34	59
Alba	ALMAȘU MARE	31	31	58	47	30	47
Alba	GÂRDA DE SUS	31	42	63	63	33	48
Alba	VADU MOȚILOR	31	33	60	50	40	32
Alba	POIANA VADULUI	33	36	37	52	32	30
Alba	CETATEA DE BALTĂ	34	39	39	73	41	47
Alba	HOPARTA	35	42	36	70	41	36
Alba	SÂNCCEL	36	38	46	59	44	35
Alba	SOHODOL	36	43	62	46	36	32
Alba	CENADE	36	44	70	52	46	28
Alba	STREMT	37	32	50	38	41	28
Alba	SĂLIȘTEA	37	33	63	48	42	54
Alba	MOGOȘ	37	22	53	43	42	67
Alba	CRĂCIUNELU DE JOS	38	36	44	46	43	28
Alba	LUPȘA	40	37	54	49	43	51
Alba	RĂDEȘTI	40	45	63	49	40	47
Brașov	BUDILA	20	41	47	111	43	51

MANUAL DE EVALUARE A COMPETITIVITĂȚII REGIONALE

		INDCOM	DEZSO	DEZPRO	COEZ	CONPET	COMUN
Brașov	RACOȘ	25	41	41	105	46	49
Brașov	TĂRLUNGENI	26	50	65	93	47	32
Brașov	COMANA	31	43	66	78	39	63
Brașov	MAIERUȘ	32	36	58	109	69	75
Brașov	ȘOARȘ	35	47	62	68	49	28
Brașov	PĂRĂU	35	46	79	84	64	47
Brașov	MUNICIPIUL CODLEA	36	37	50	88	60	63
Brașov	LISA	37	50	108	47	55	28
Brașov	BUNEȘTI	38	39	62	64	54	48
Brașov	ȘINCA	38	42	96	60	57	64
Brașov	HOMOROD	39	42	57	62	57	28
Brașov	CAȚA	40	35	44	67	53	59
Brașov	CINCU	40	41	41	63	53	35
Brașov	VAMA BUZĂULUI	41	49	38	69	42	47
Brașov	SERCAIA	41	43	58	66	58	47
Covasna	BELIN	25	42	84	76	34	59
Covasna	BRADUȚ	36	43	49	62	36	48
Covasna	SÂNZIENI	38	54	43	65	37	30
Harghita	ATID	22	37	44	92	38	40
Harghita	ULIEȘ	26	30	68	67	43	47
Harghita	DÂRJIU	34	50	91	58	38	47
Harghita	ZETEA	35	59	137	38	40	35
Harghita	SÂNMARTIN	37	42	68	57	42	52
Harghita	PLĂIEȘII DE JOS	38	37	65	42	38	48
Harghita	AVRĂMEȘTI	38	47	46	58	41	28

		INDCOM	DEZSO	DEZPRO	COEZ	CONPET	COMUN
Harghita	SECUIENI	38	47	63	51	42	28
Harghita	MĂRTINIȘ	40	42	41	51	42	28
Harghita	DEALU	40	44	52	43	38	30
Harghita	LUETA	40	42	49	40	38	28
Harghita	SĂCEL	41	44	48	51	46	28
Harghita	MEREȘTI	41	47	49	42	35	28
Harghita	OCLAND	41	43	42	49	44	29
Mureș	SASCHIZ	36	41	85	58	50	53
Mureș	VALEA LUNGĂ	40	42	87	38	44	47
Sibiu	TÂRNAVA	27	39	51	102	54	52
Sibiu	ORAȘ DUMBRĂVENI	29	46	64	79	47	28
Sibiu	BRATEIU	30	36	36	96	54	51
Sibiu	IACOBENI	31	39	70	79	50	56
Sibiu	VURPĂR	33	39	87	51	40	55
Sibiu	ALTINA	35	40	45	75	57	28
Sibiu	MERGHINDEAL	35	41	60	95	61	72
Sibiu	MIHĂILENI	35	36	52	81	59	54
Sibiu	BRĂDENI	36	36	57	65	60	28
Sibiu	JINA	37	43	54	73	41	71
Sibiu	HOGHILAG	39	36	49	49	49	28
Sibiu	RĂȘINARI	40	41	39	57	49	28
Sibiu	ȘEICA MARE	41	40	66	51	49	53

MULȚUMIRI

Grupul de Economie Aplicată (GEA) mulțumește ADR-urilor pentru sprijinul acordat în realizarea acestui proiect.

În cadrul proiectului au fost organizate 7 seminarii regionale (Brăila, Alba Iulia, Cluj, Timișoara, Iași, Craiova, Sinaia) precum și o implementare a matricei soft (Regiunea Centru).

ADR NORD - EST

Str. Lt. Drăghescu nr. 9, Piatra Neamț, cod poștal 610125, România

Tel. : +40 233 218 071

Fax: +40 233 218 072

E-mail: adrnordest@adrnordest.ro; www.adrnordest.ro

ADR SUD - EST

Str. P-ța Independenței nr. 1, et. 5, Brăila, cod poștal 810210, România

Tel.: +40 339 401 018

+40 339 401 019

+40 339 401 020

Fax: +40 339 401 017

E-mail : adrse@adrse.ro; www.adrse.ro

ADR SUD - MUNTENIA

Str. 1 Decembrie 1918 nr. 1, Călărași, cod poștal 910019, România

Tel.: +40 242 331 769

Fax: +40 242 313 167

E-mail: office@adrmuntenia.ro; www.adrmuntenia.ro

ADR SUD - VEST OLTENIA

Str. Unirii nr. 19 (clădirea Palatului Administrativ) - camerele 86, 87 și 40

Craiova, cod poștal 200585, România

Tel./Fax: +40 251 419 496

+40 251 414 904

+40 251 418 240

+40 251 412 780

E-mail: office@adroltenia.ro; www.adroltenia.ro

ADR VEST

Str. Proclamația de la Timișoara nr. 5, cod poștal 300054, Timișoara, România

Tel./ Fax: +40 256 491 981

+40 256 491 923

E-mail: office@adrvest.ro; www.adrvest.ro

ADR NORD - VEST

Str. Sextil Pușcariu nr. 2, Cluj - Napoca, România

Tel.: +40 264 431 550

Fax: +40 264 439 222

E-mail: adrnv@mail.dntcj.ro; www.nord-vest.ro

ADR CENTRU

Str. Piața Consiliului Europei 32 D, cod poștal 510096, Alba - Iulia, România

Tel.: +40 258 818 616

Fax: +40 258 818 613

E-mail: office@adrcentru.ro; www.adrcentru.ro

ADR BUCUREȘTI – ILFOV

Calea Victoriei nr. 16-20, Scara A, Etaj 2, Sector 3, București, România

Tel.: +40 21 315 96 59

Fax: +40 21 315 96 65

E-mail: contact@adrbi.ro; www.adrbi.ro

